

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Острозька академія»
Навчально-науковий інститут міжнародних відносин та національної
безпеки
Кафедра міжнародних відносин

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА
на здобуття освітнього ступеня магістра

на тему: *«Внесок держав Балтії в обороноздатність України в умовах
повномасштабної війни»*

Виконав студент 2 курсу, групи ЗММВ-11
Спеціальності 291 «Міжнародні
відносини, суспільні комунікації та
регіональні студії», освітньо-професійної
програми «Міжнародні відносини»
Кузів Роман Михайлович

Керівник – к.п.н., ст. викл. Близняк Ольга
Анатоліївна
Рецензент –

Робота допущена до захисту
(протокол № _____ засідання кафедри міжнародних відносин
від _____ 2024 року

Завідувач кафедри міжнародних відносин: _____ (Тетяна СИДОРУК)

м. Острог – 2024 р.

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ	3
ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ВІДНОСИНИ ДЕРЖАВ БАЛТІЇ ТА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ	8
1.1. Відносини балтійських країн та України у 2014-2022 рр.	8
1.2. Взаємодія держав Балтії та України в умовах повномасштабної війни	15
Висновки до розділу 1	26
РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ДЕРЖАВ БАЛТІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ ПІДТРИМЦІ УКРАЇНИ	28
2.1. Допомога держав Балтії щодо поставок зброї та військової техніки	28
2.2. Навчання та тренування для українських військових як елемент підтримки	35
2.3. Участь у міжнародних військових ініціативах на підтримку України: досвід балтійських країн	41
Висновки до розділу 2	55
РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНА ТА ГУМАНІТАРНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ДЕРЖАВАМИ БАЛТІЇ	57
3.1. Політико-дипломатична підтримка України з боку балтійських країн	57
3.2. Фінансово-економічна допомога Україні від держав Балтії	63
3.3. Гуманітарна допомога в умовах війни	67
Висновки до розділу 3	74
ВИСНОВКИ	76
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ	78

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ, СКОРОЧЕНЬ І ТЕРМІНІВ

ЄС – Європейський Союз

ЗМІ – засоби масової інформації

NATO - North Atlantic Treaty Organization (НАТО – Північноатлантичний альянс)

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ВСТУП

Підтримка України з боку країн Балтії в умовах російсько-української війни є надзвичайно актуальною з огляду на сучасні геополітичні реалії та безпекові виклики, які постали перед Європою. Після повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну у 2022 році, Литва, Латвія та Естонія стали одними з ключових союзників України. Їхня допомога охоплює широкий спектр заходів, включаючи військову, фінансову, гуманітарну та політико-дипломатичну підтримку. У той час, коли великі європейські країни зосереджуються на пошуку компромісів та дипломатичних шляхів вирішення конфлікту, Литва, Латвія та Естонія рішуче підтримують Україну, часто беручи на себе роль лідерів у питаннях санкцій, дипломатичного тиску та військової допомоги. Це робить дослідження особливо важливим для розуміння ролі малих держав у забезпеченні регіональної безпеки, їхнього впливу на міжнародну політику та внеску у протидію російській агресії, що й визначає *актуальність дослідження*.

Досвід Балтійських країн є унікальним, оскільки вони самі пережили радянську окупацію, а згодом – процес інтеграції в європейські та євроатлантичні структури. Це формує їхню унікальну позицію та розуміння загроз, пов'язаних з Росією, що дозволяє краще оцінити важливість їхньої підтримки України. Крім того, дослідження дозволяє зрозуміти, як малі держави можуть відігравати вагомий роль у вирішенні великих міжнародних конфліктів, використовуючи свій дипломатичний, військовий та економічний потенціал.

Проблематика підтримки України країнами Балтії є предметом численних досліджень у сфері міжнародних відносин, безпеки та дипломатії. У роботах таких дослідників, як Аслунд А. [1], Аракелян Д. [2], Шелест Г. [41] аналізуються політичні аспекти підтримки, включаючи вплив на міжнародну безпеку, роль країн Балтії у міжнародних організаціях, таких як ЄС та НАТО, та їхній внесок у консолідацію європейських зусиль проти російської агресії. Марценюк Р. [89] розглядає причини активізації співробітництва між країнами в умовах кризи міжнародної безпекової системи.

У дослідженнях Давимуки О. та Кравченка В. [9] особливу увагу приділено питанням військового співробітництва, наданню фінансової допомоги, розвитку міжнародних коаліцій проти російської агресії та боротьби з гібридними загрозами. Литовські, латвійські та естонські ініціативи у сфері кібербезпеки, протидії дезінформації та навчання українських військових стали ключовими темами для багатьох дослідників, що вказує на значущість внеску Балтійських країн у зміцнення безпеки України.

Водночас, незважаючи на наявність багатьох досліджень, існує потреба в поглибленому аналізі ролі країн Балтії в забезпеченні підтримки України в сучасних умовах. Зокрема, важливо оцінити вплив їхніх дипломатичних зусиль на міжнародний політичний ландшафт, масштаб фінансової допомоги у відновленні української економіки, а також ефективність їхньої гуманітарної підтримки в умовах війни. Це дослідження має на меті заповнити ці прогалини та надати комплексний аналіз підтримки України країнами Балтії, враховуючи як політичний, так і безпековий вимір їхньої діяльності в сучасних умовах кризи.

Метою дослідження є аналіз підтримки обороноздатності України з боку Литви, Латвії та Естонії до та у період повномасштабної війни з Росією. Мета магістерської роботи визначає наступні **завдання**:

- проаналізувати історичний розвиток відносин між країнами Балтії та Україною у період з 2014 до 2022 року та простежити зміни у відносинах між Україною та балтійськими країнами після 24 лютого 2022 року;
- оцінити вплив військової допомоги з боку Балтійських країн на обороноздатність України;
- розглянути основні аспекти політико-дипломатичної підтримки з боку Литви, Латвії та Естонії;
- проаналізувати масштаби та напрямки фінансово-економічної допомоги з боку Литви, Латвії та Естонії;
- дослідити ключові гуманітарні ініціативи, що реалізовувались Литвою, Латвією та Естонією з початку війни.

Об'єктом дослідження є відносини між Україною та країнами Балтії у контексті сучасної війни та підтримки обороноздатності України.

Предмет дослідження охоплює форми і механізми надання військової, економічної, гуманітарної та політико-дипломатичної допомоги Україні з боку Литви, Латвії та Естонії.

Теоретико-методологічну основу дослідження складають праці з міжнародних відносин, безпекових студій, геополітики та дипломатії. Методологія дослідження базується на порівняльному аналізі, системному підході та методах кількісного і якісного аналізу даних. Застосовано методи документального аналізу, а також аналізу даних з відкритих джерел, звітів міжнародних організацій та офіційних документів. Хронологічні рамки дослідження охоплюють період від початку вторгнення Росії в Україну у лютому 2014 року до теперішнього часу. Географічні рамки включають Литву, Латвію, Естонію та Україну як основні об'єкти аналізу, а також країни ЄС та НАТО, які беруть участь у наданні підтримки.

Аналіз джерельної бази. Дослідження спирається на широкий спектр джерел, включаючи офіційні звіти урядів Литви, Латвії та Естонії, документи міжнародних організацій, таких як НАТО та ЄС, дані зі ЗМІ, аналітичні доповіді наукових центрів, а також академічні публікації, присвячені питанням міжнародної безпеки та геополітики.

Практичне значення дослідження полягає у можливості використання його результатів для розробки рекомендацій з підвищення ефективності співпраці між Україною та країнами Балтії у сфері безпеки, економіки та дипломатії. Результати дослідження можуть бути корисними для українських державних установ, аналітичних центрів, міжнародних організацій, а також для освітніх програм з міжнародних відносин та безпеки.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів, структурованих на підрозділи, висновків та списку використаних джерел та літератури. Загальний обсяг магістерської роботи становить 88 сторінок, у тому

числі 74 сторінки основного тексту. Робота містить 5 таблиць, список використаних джерел налічує 109 найменування.

РОЗДІЛ 1. ВІДНОСИНИ ДЕРЖАВ БАЛТІЇ ТА УКРАЇНИ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

1.1. Відносини балтійських країн та України у 2014-2022 рр.

Відносини між Україною та балтійськими країнами в період з 2014 по 2022 роки мали важливе стратегічне значення, оскільки держави Балтії стали активними партнерами України в контексті оборонної співпраці та підтримки її євроатлантичних прагнень. Враховуючи зростання загроз безпеці, викликаних агресією Росії, держави Балтії активізували свої зусилля щодо зміцнення обороноздатності, підтримуючи Україну на міжнародній арені та втілюючи спільні оборонні проекти, зокрема в рамках НАТО. Ці країни також зробили значний внесок у вдосконалення спільних стратегій, спрямованих на захист від гібридних загроз та посилення кібербезпеки, що стало важливою частиною національної безпеки України в умовах війни.

Обороздатність країни – це здатність держави захищати свою територіальну цілісність, суверенітет та національні інтереси від внутрішніх і зовнішніх загроз, зокрема у військовій та стратегічній сферах. Вона включає не лише наявність та ефективність військових сил, але й розвиток технологій, підготовку кадрів, інфраструктуру та підтримку міжнародних альянсів [27].

В Україні обороноздатність має особливе значення в умовах збройної агресії з боку Росії, починаючи з 2014 року. Підвищення обороноздатності включає модернізацію армії, розвиток новітніх військових технологій, зокрема в галузі кібербезпеки та розвідки, а також зміцнення співпраці з міжнародними партнерами, зокрема в рамках НАТО. Це також передбачає забезпечення національної безпеки через законодавчі ініціативи, економічні стратегії та мобілізацію внутрішніх ресурсів.

Крім того, обороноздатність України включає стратегії протидії гібридним загрозам, інформаційним війнам та тероризму, що зумовлено як зовнішніми факторами, так і внутрішніми викликами, такими як політична стабільність і соціальна єдність. Це також охоплює адаптацію до сучасних методів ведення

війни, включаючи кібероборону, використання безпілотних технологій і високоточних озброєнь.

Балтійські країни традиційно виступали одними з найбільш послідовних союзників України у протидії російській агресії, надаючи як політичну, так і військову підтримку. Їхній внесок був важливим як у період до повномасштабного вторгнення Росії в Україну у 2022 році, так і під час активної фази конфлікту. У цьому контексті договори про дружбу і співробітництво між Україною та країнами Балтії, підписані у 90-х роках [11; 12; 13], відіграли ключову роль у зміцненні обороноздатності України та заклали основи для розвитку співпраці в сфері оборони, включаючи обмін досвідом, військову допомогу та підтримку в реформах сектору безпеки, а отже у створенні основ для майбутньої співпраці.

З початку російської агресії проти України в 2014 році відносини між Україною та країнами Балтії набули стратегічного значення, особливо в контексті зміцнення обороноздатності України. Балтійські країни, що мають спільний досвід радянського панування та боротьби з російським впливом, одними з перших висловили підтримку територіальній цілісності України, засудивши анексію Криму та агресію Росії [4]. Відносини між цими державами швидко зміцнились через надання політичної, технічної, гуманітарної та військової допомоги Україні, що стало важливою складовою в контексті зміцнення обороноздатності країни. Зокрема, держави Балтії сприяли підвищенню оборонних спроможностей України, зокрема через надання військової техніки, озброєння, а також обміну досвідом у сфері реформування сектору безпеки та оборони.

З початку конфлікту ці держави активно підтримували санкційну політику Європейського Союзу проти Росії, забезпечуючи економічний тиск на агресора через введення обмежень на торгівлю, фінансові операції та візові санкції для російських посадовців, причетних до агресії проти України. Литва, Латвія та Естонія також активно лобювали посилення міжнародного тиску на Росію у рамках міжнародних організацій, таких як ООН, ЄС та НАТО.

Не менш важливим було надання гуманітарної допомоги Україні. Литва, зокрема, у 2014 році ініціювала програму реабілітації для українських військових, поранених на сході України. Балтійські країни також сприяли Україні в процесах модернізації державного управління та боротьбі з корупцією, надаючи консультації та підтримку в реформах.

Період 2014-2022 років відзначався активною співпрацею у сфері інформаційної безпеки, зокрема у боротьбі з дезінформацією та кіберзагрозами. Держави Балтії організовували спільні тренінги та семінари, зокрема з медіаграмотності та кіберзахисту. Важливим було також використання досвіду Естонії в сфері цифровізації, що стало основою для реформ в Україні, зокрема в управлінні державними інституціями та обороноздатності.

Поглиблення двосторонніх відносин між Україною та державами Балтії також виявилось в активному розвитку культурної та освітньої співпраці. Було укладено низку угод між університетами, науковими установами та культурними організаціями, що сприяло обміну студентами, науковцями та культурним досвідом. Латвія, Литва та Естонія активно підтримували розвиток громадянського суспільства в Україні через реалізацію проєктів, спрямованих на зміцнення демократичних інституцій та залучення молоді до громадської діяльності. Це включало як безпосередню допомогу в освітніх та культурних проєктах, так і підтримку реформ у сфері державного управління, спрямованих на посилення національної безпеки та обороноздатності України.

Українська криза, яка почалася наприкінці 2013 року і стала приводом для протестного руху «Євромайдан», а згодом загострилася анексією Криму Росією в 2014 році, мала глибокі наслідки для держав Балтії. Для них це стало не лише викликом для України, а й серйозним випробуванням для європейської безпеки, особливо для тих країн, які мають історичну та географічну близькість до Росії. Держави Балтії, які відновили свою незалежність від Радянського Союзу на початку 1990-х років, сприймали російську агресію як підтвердження своїх давніх попереджень про потенційні загрози зі Сходу [70]. Враховуючи геополітичні реалії та внутрішні загрози, зокрема наявність значних

російськомовних меншин, держави Балтії активно лобіювали зміцнення безпеки через збільшення присутності НАТО на своїй території.

Анексія Криму та збройний конфлікт на Сході України змусили Балтійські країни адаптувати свою стратегію безпеки. Вони розглядали можливість подальшої експансії Росії в контексті загрози національній безпеці через реалізацію «нової доктрини обмеженого суверенітету» Росії, яка включала стратегії потенційного «захисту» російськомовних громадян за межами Росії [20]. У результаті, держави Балтії ініціювали посилення співпраці з НАТО, зокрема, через участь у багатонаціональних військових навчаннях, збільшення оборонних витрат і розгортання батальйонів Альянсу на своїй території.

На Варшавському саміті 2016 року генеральний секретар НАТО Йєнс Столтенберг підкреслив важливість посилення оборони Балтії шляхом розгортання багатонаціональних батальйонів, а також удосконалення кіберзахисту та готовності цивільних служб до надзвичайних ситуацій [7]. Ці кроки стали основою для зміцнення обороноздатності держав Балтії, що також мало велике значення для посилення загальної безпеки Європи та підтримки України в її боротьбі з агресором.

Події 2014 року підтвердили ризики, на які держави Балтії звертали увагу міжнародної спільноти, і змусили їх переглянути свої оборонні стратегії. Прагнучи забезпечити свою національну безпеку та зміцнити позиції в НАТО, Латвія, Литва та Естонія почали поступово збільшувати витрати на оборону, приводячи їх у відповідність до стандарту НАТО, який передбачає щонайменше 2% ВВП. Цей крок був прямою реакцією на агресію Росії проти України, яка підтвердила необхідність посилення військової присутності НАТО в регіоні та покращення оборонної інфраструктури. Держави Балтії також активно підтримували збільшення багатонаціональних батальйонів Альянсу на своїй території, водночас впроваджуючи національні реформи в сфері оборони.

Динаміка витрат на оборону в країнах Балтії з 2014 до 2022 року у відсотках до ВВП, наведена на рис. 1.1, чітко ілюструє зростання цих показників. Збільшення оборонного бюджету стало ключовим елементом реакції на загрози,

викликані російською агресією, і важливим внеском у забезпечення регіональної стабільності та підтримку України.

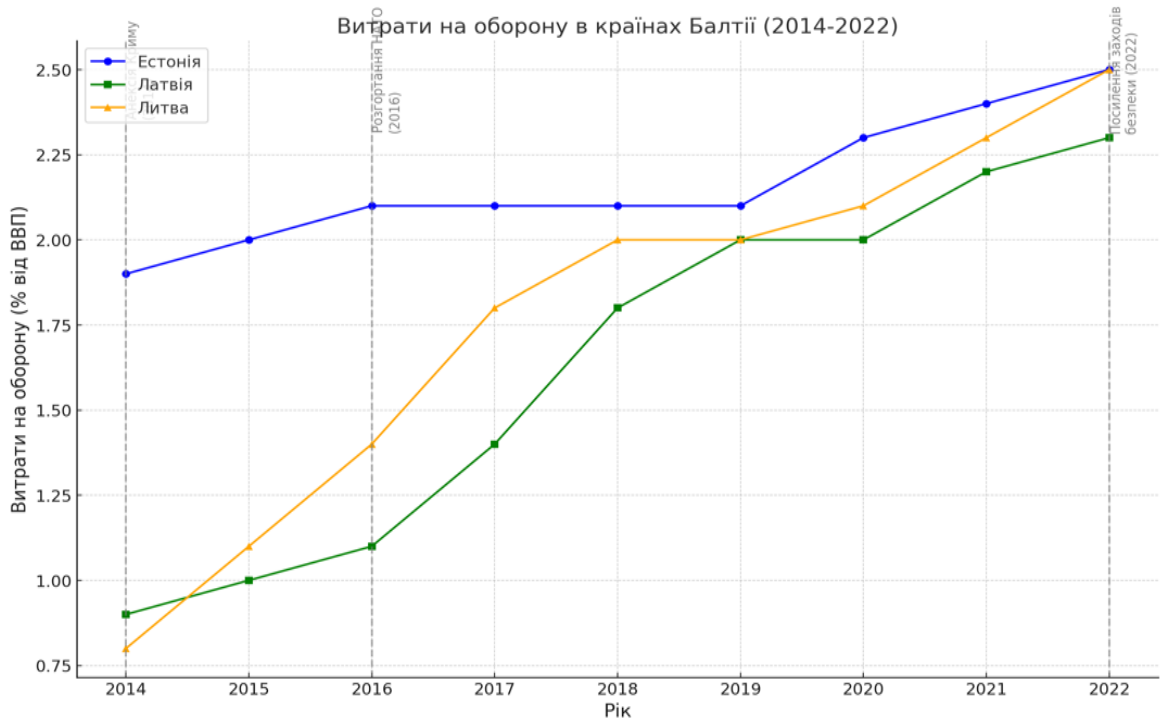

Рис. 1.1 Динамік витрат на оборону в країнах Балтії 2014 - 2022 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [48, с. 8]

Балтійські країни відіграли важливу роль у підтримці обороноздатності України, демонструючи рішучу позицію на міжнародній арені та надаючи багатовимірну допомогу. З 2014 року Естонія, Латвія та Литва були серед перших, хто виступив проти анексії Криму та агресії Росії, а також активно підтримував суверенітет України в рамках ЄС, НАТО та інших міжнародних організацій.

З 2014 року відносини між Україною та країнами Балтії перетворилися на приклад стратегічного партнерства, заснованого на спільних цінностях, прагненні до безпеки та солідарності перед спільними загрозами:

1. Поглиблення політичної підтримки. Держави Балтії стали ключовими адвокатами України на міжнародній арені після анексії Криму в 2014 році. Вони активно підтримували суверенітет і територіальну цілісність України, виступаючи за невизнання анексії Криму та просуваючи санкції проти Росії в

рамках Європейського Союзу. На рівні НАТО вони наполягали на посиленні оборонної присутності в регіоні, що сприяло підвищенню безпеки України.

2. Зміцнення економічної співпраці. З 2014 року держави Балтії посилили економічну взаємодію з Україною, що включало торговельні та енергетичні ініціативи. Наприклад, Литва зосередилась на диверсифікації енергетичних ресурсів, повністю відмовившись від російського газу у 2022 році, що створило приклад для України. У 2023 році Естонія розпочала проєкт модернізації цифрової інфраструктури України, який розширив можливості цифрової економіки.

3. Військова та гуманітарна допомога. Литва, починаючи з 2014 року, стала провідним постачальником військової допомоги серед країн регіону. Вона, зокрема, стала першою серед держав Балтії, яка розпочала постачання летальної зброї Україні, включаючи автомати, боєприпаси, міномети та кулемети [17]. У період з 2014 по 2018 роки Литва надала понад 150 тон зброї та військового спорядження, значну частину яких склали запаси, що були зняті з озброєння в рамках переходу Литви на стандарти НАТО [8]. Також литовські інструктори проводили тренування для українських військовослужбовців разом із американськими та польськими партнерами.

Латвія зробила свій внесок через тренування українських військових у рамках операцій НАТО, таких як Joint Multinational Training Group, та надання гуманітарної допомоги та транспортних засобів для посилення спроможностей військово-медичного забезпечення збройних сил України [29]. У 2016 році Латвія приєдналася до проєкту зміцнення оборонного потенціалу України через підготовку офіцерів у BALTDEFCOL [79]. Естонія зосередила свою підтримку на підвищенні кібербезпеки України, що стало важливим аспектом у протидії російській агресії в умовах гібридної війни. У перші місяці повномасштабного вторгнення Естонія разом з іншими країнами Балтії значно збільшила військову підтримку України, направивши допомогу на суму понад 220 млн євро, що включало артилерійські системи та протитанкові ракети Javelin [58].

Поряд із військовою допомогою, держави Балтії активно підтримували Україну гуманітарно: приймали українських біженців, забезпечуючи їх житлом, медичною допомогою та доступом до освіти; надавали гуманітарну та медичну допомогу, в тому числі через волонтерські організації, а також технічну підтримку.

4. Культурна та освітня співпраця. Балтійські країни ініціювали освітні та культурні проєкти, спрямовані на підтримку української молоді та інтеграцію переміщених осіб. Це включало надання стипендій для українських студентів, а також проведення культурних обмінів і мовних курсів.

5. Протидія російській дезінформації. Держави Балтії вжили системних заходів щодо протидії російським інформаційним атакам. Вони впроваджували програми медіаграмотності, розробляли антидезінформаційні кампанії та створювали центри стратегічних комунікацій, які слугували взірцем для України у боротьбі з гібридними загрозами.

6. Значення трансатлантичного співробітництва. Держави Балтії сприяли зміцненню трансатлантичної єдності щодо підтримки України. Вони наполягали на включенні українського питання до порядку денного НАТО і ЄС, водночас демонструючи приклад збільшення оборонних витрат і адаптації до нових викликів безпеки.

Зусилля Балтійських країн у підтримці обороноздатності України є не лише свідченням їхньої солідарності з Україною, а й вагомим внеском у регіональну та європейську безпеку, що відображає їхню активну позицію у протидії російській агресії. Держави Балтії виступали важливими адвокатами України в європейських інституціях, таких як ЄС та НАТО. Вони послідовно наголошували на необхідності впровадження санкцій проти Росії, активно лобіюючи це питання серед країн-членів. Дипломатична діяльність цих держав була спрямована на забезпечення підтримки України у міжнародному співтоваристві, зокрема через резолюції ООН і спільні заяви в НАТО. Так, на початку війни лунали рішучі заклики закрити повітряний простір, створити зону

без польотів над Україною, ізолювати РФ, а також критика урядів європейських держав за зволікання в наданні допомоги [26].

Таким чином, у 2014-2022 роках відносини між Україною та країнами Балтії набули стратегічного характеру, охоплюючи політичну, військову, економічну та культурну сфери. Держави Балтії стали не лише партнерами, але й важливими союзниками України в її боротьбі за незалежність і безпеку на європейській арені.

1.2. Взаємодія держав Балтії та України в умовах повномасштабної війни

В умовах повномасштабної війни, що розпочалася в Україні 24 лютого 2022 року, держави Балтії виступили надійними партнерами, чия солідарність значною мірою підтримала обороноздатність України. Естонія, Латвія та Литва не лише надавали військову, гуманітарну та економічну допомогу, але й активно просували інтереси України на міжнародній арені. Їхній внесок включав постачання озброєння, організацію логістичної підтримки для Збройних сил України, а також сприяння у зміцненні оборонних можливостей через інтеграцію до ініціатив НАТО. Така всебічна співпраця підкреслює роль держав Балтії як ключових союзників України у її боротьбі за суверенітет і незалежність.

З початком повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну у лютому 2022 року держави Балтії стали одними з найактивніших прихильників та союзників України у зміцненні її обороноздатності. Їхня допомога була спрямована не лише на надання прямої військової допомоги, а й на посилення регіональної безпеки, що опосередковано підтримувало Україну у її боротьбі з російською агресією.

До 2022 року військова підтримка в абсолютному вимірі з боку Балтії мала обмежений характер через економічні можливості країн, проте Литва була винятком. Естонія та Латвія приділяли більше уваги політичній, інформаційній та гуманітарній допомозі, що також сприяло посиленню обороноздатності

України. Ці заходи підкреслюють солідарність держав Балтії з Україною у протидії російській агресії, а також їхній внесок у європейську та трансатлантичну безпеку.

Колективна відповідь через механізми НАТО. Вже 24 лютого 2022 року Естонія, Латвія та Литва ініціювали консультації відповідно до четвертої статті Договору НАТО, наголошуючи на потенційній загрозі для своїх територій у разі продовження військової експансії РФ [54]. Такий крок дозволив мобілізувати підтримку Альянсу та акцентувати увагу на важливості перемоги України у війні, щоб запобігти розширенню російської агресії на інші країни.

Модернізація оборонної інфраструктури. Реалізація проєктів зміцнення кордонів із Росією та Білоруссю стала пріоритетом для держав Балтії. Ці зусилля включали будівництво фізичних бар'єрів, оснащених сучасними технологіями моніторингу, які дозволяють запобігати гібридним загрозам. Наприклад, у 2023 році Литва завершила встановлення електронних систем спостереження на кордоні з Білоруссю, а Латвія активно розширює мережу прикордонної інфраструктури, що значно зменшує ризики дестабілізації регіону та забезпечує додатковий захист для України [63].

Безпосередня військова допомога. Держави Балтії надали Україні озброєння, включаючи артилерію, системи протиповітряної оборони та боєприпаси. Окрім цього, вони виступали посередниками у постачанні техніки від третіх країн та брали участь у тренувальних програмах для українських військових. [105] Такі дії не лише сприяли оперативному підсиленню оборонного потенціалу ЗСУ, але й слугували важливим політичним сигналом єдності проти спільного ворога.

Солідарність держав Балтії стала важливим чинником у зміцненні обороноздатності України, підтверджуючи, що їхня підтримка – це частина глобальної стратегії стримування агресії РФ та забезпечення стабільності в Європі. Після 2022 року держави Балтії продовжили активно зміцнювати свої оборонні позиції, що має важливе значення для підтримки загальної обороноздатності України в умовах постійної російської агресії. Їх підтримка у

цьому контексті не обмежується лише прямими військовими поставками, але також включає цілий спектр заходів, що забезпечують стабільність і безпеку всього регіону, який є ключовим для протистояння російським військовим амбіціям.

Будівництво фізичних бар'єрів як частина оборонної стратегії. Одним із важливих елементів, що дозволяють підвищити безпеку в Балтійському регіоні, стало будівництво фізичних бар'єрів на кордонах з Росією та Білоруссю. Наприклад, у Естонії, яка має меншу довжину кордону з Росією, почали реалізацію амбітного проєкту з побудови 135,6 км огорожі. Перші етапи цього проєкту, що включають будівництво 23,5 км бар'єру, були завершені вже у 2022 році, а в 2023 році додалося ще близько 40 км. Завершення всіх етапів очікується до кінця 2024 року. Такий бар'єр не лише зміцнює національну безпеку Естонії, а й має стратегічне значення для НАТО на Східному фланзі [100].

Превентивні заходи та готовність до гібридних загроз. Будівництво фізичних бар'єрів виступає не лише як технічне рішення для посилення оборони, а й як символічний крок до зміцнення суверенітету держав Балтії. Ці бар'єри забезпечують ефективний захист від потенційних гібридних загроз, таких як кібератаки та дезінформаційні кампанії, які активно веде Росія. Зміцнення прикордонної інфраструктури дозволяє країнам Балтії продемонструвати свою готовність до мобільної та ефективної реакції на будь-які загрози, що, в свою чергу, сприяє підтримці стабільності в Україні через регіональну безпеку [93].

Цивільна оборона та готовність до кризових ситуацій. Литва зробила важливий крок у зміцненні цивільної оборони, розробивши план створення мережі укриттів для населення, що дозволяє забезпечити безпеку 60% міського та 40% сільського населення. Цей проєкт, завершення якого очікується до 2024 року, має стратегічне значення не лише для Литви, а й для загальної стабільності Балтійського регіону. Литва вже створила понад 3,3 тисячі укриттів, що значно підвищує готовність громадян до можливих кризових ситуацій. Така підготовка, разом з мобілізацією органів влади, є важливою складовою загальної

обороздатності та стабільності регіону, що допомагає Україні у протистоянні російському вторгненню [109].

Кожен із цих заходів держав Балтії, навіть опосередковано, підтримує стабільність та безпеку в Україні. Завдяки їхнім спільним зусиллям та прагненню до зміцнення оборонної готовності, вони сприяють посиленню протистояння російським загрозам на більш широкому фронті, що має стратегічне значення для всього Європейського континенту.

Поглиблення відносин між Україною та балтійськими державами відбулось через підписання низки важливих угод і меморандумів, спрямованих на співпрацю в стратегічно важливих сферах. Зокрема, підписані документи включали Угоди між Україною та країнами Балтії про довгострокову підтримку та безпекові зобов'язання, меморандуми про співпрацю в галузі кібербезпеки, що стало особливо актуальним після посилення кібератак з боку Росії, а також угоди про розвиток оборонної промисловості та виробництво технологій, таких як безпілотні літальні апарати (БПЛА) та засоби радіоелектронної боротьби (РЕБ).

Інноваційною формою міжнародної співпраці у сфері безпеки стало заключення Угод між Україною та іншими країнами про довгострокову підтримку та безпекові зобов'язання. Такі угоди формалізують зобов'язання країн-партнерів щодо підтримки України, тобто відбувається інституціоналізація довгострокових гарантій. Це стосується військової, технічної, гуманітарної та фінансової допомоги, а також розвитку спроможностей оборони України. Такі угоди демонструють еволюцію міжнародного порядку, в якому колективна відповідь на загрози стала ключовим елементом стабільності в умовах глобальних конфліктів.

Україна та Латвія уклали безпекову угоду 11 квітня 2024 року під час візиту президента України на саміт Тримор'я у Вільнюсі. Згідно з угодою, Латвія надаватиме Україні військову допомогу на 0,25 % ВВП щороку. У 2024 році країна надасть військову підтримку на суму близько 112 млн євро. Крім того, Латвія бере на себе 10-річні зобов'язання щодо підтримки України в

кіберзахисті, розмінуванні, безпілотних технологіях та безумовно сприятиме вступу України до ЄС і НАТО [35].

Також балтійська країна відбудовуватиме Чернігів, підсилуватиме реабілітаційні центри та вчитиме українських фахівців з економіки і права ЄС. Латвія бере на себе зобов'язання підтримувати енергетичний сектор України, постачати матеріали і технічне обладнання. Україна та Латвія обіцяють допомагати одна одній на міжнародних майданчиках. Україна, наприклад, зобов'язується підтримати зусилля Латвії отримати місце непостійного члена в Радбезі ООН у 2026-2027 роках [10].

Меморандум про співпрацю у сфері кібербезпеки між Україною та Латвією, підписаний Міністром оборони Латвії та головою Держспецзв'язку та захисту інформації України, створює правову основу для сприяння взаємній співпраці між Латвією та Україною, забезпечуючи використання технічних і людських ресурсів саме у сфері кіберзахисту. Таким чином, буде здійснюватися обмін інформацією між Латвією та Україною про різні кіберзагрози, а також будуть створені двосторонні канали зв'язку з метою покращення звітності про кіберінциденти та обміну досвідом і позитивними прикладами [78].

Крім того, Латвія дотепер продовжує надавати військову допомогу збройним силам України. Основними елементами підтримки є закупівля амуніції, навчання українських військових та забезпечення матеріально-технічними засобами. У 2024 році Латвія забезпечила постачання в Україну 3 тис. бойових безпілотників різних типів і характеристик, виділивши на це 20 млн євро. До кінця 2024 року Міноборони Латвії продовжить закуповувати для потреб України безпілотники латвійського виробництва. Обсяги закупівель розбиті на кілька закупівель, щоб не тільки дати можливість компаніям поступово нарощувати обсяги виробництва, але й дати можливість адаптуватися до потреб України. [78]

Україна та Естонія 27 червня 2024 року підписали Угоду про співробітництво у сфері безпеки та довгострокову підтримку, згідно якої Естонія надасть Україні оборонну допомогу у 2024 році на суму понад 100 млн євро та

продовжуватиме різнобічну підтримку впродовж десятирічного терміну дії документа. Естонський уряд виділятиме щонайменше 0,25 % ВВП щороку впродовж 2024-2027 років на військову підтримку нашої країни. Крім того, Естонія першою запропонувала фіксацію відсотка ВВП на підтримку України у двосторонніх безпекових угодах. [37]

У документі також закріплені окремі компоненти довгострокової військової допомоги Україні, зокрема щодо типів озброєння, які надає Естонія, а саме: артилерія (гаубиці 122-мм та 155-мм калібру), протитанкові ракетні комплекси, ракети й міни, гвинтівки Carl Gustaf, гранатомети, безпілотні системи та засоби РЕБ. В угоді також закріплені питання співпраці щодо постачання озброєнь і військової техніки, тренувань, діяльності ІТ-коаліції та інших коаліцій спроможностей, а також поглибленої співпраці у сфері оборонно-промислового комплексу. Крім того, у документі чітко підтверджена підтримка з боку Естонії майбутнього членства України в ЄС і НАТО. [37]

Міноборони України та Естонії 20 листопада 2024 року підписали Меморандум про взаєморозуміння між оборонними відомствами. Цей меморандум розширює можливості використання естонської військової допомоги Україні у 2024-2027 роках, яка буде спрямована на: матеріальну допомогу для українських військових, фінансування ІТ-коаліції під головуванням Естонії та тренування українських військовослужбовців. [23]

Президент України Володимир Зеленський та Президент Литви Гітанас Науседа 27 червня 2024 року підписали Угоду про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Литовською Республікою. Литва також прагнучиме щорічно надавати Україні підтримку у сфері безпеки та оборони в розмірі 0,25 % ВВП. У 2024 році військова допомога вже сягнула майже 80 млн євро, з них 35 млн євро спрямовані на чеську ініціативу із закупівлі артилерійських боєприпасів. Литва надаватиме Україні підтримку в галузі безпеки та сучасного військового обладнання в наземній, повітряній, морській, космічній та кіберелектромагнітній сферах. Також потенційно Литва відновить військову тренувальну місію на території України. Окремі положення Угоди фіксують

спільну протидію гібридним загрозам, ядерним ризикам, а також передбачають посилення захисту критичної інфраструктури та співпрацю у сфері розвідки. У документі чітко закріплена підтримка Української формули миру та членства України в ЄС і НАТО. Окремі блоки стосуються притягнення агресора до відповідальності, посилення санкцій проти РФ та роботи над створенням компенсаційного механізму. Також Литовська Республіка продовжуватиме надавати Україні гуманітарну допомогу та братиме участь у її відбудові. [36]

На початку 2024 року під час офіційного візиту до Литовської Республіки Президента України Володимира Зеленського було підписано Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством стратегічної промисловості України та Литовською асоціацією оборонної та безпекової промисловості. [28] Меморандум передбачає підтримку реалізації спільних проєктів у галузі оборонних технологій, зокрема з розроблення та виготовлення безпілотних літальних і наземних платформ, засобів радіоелектронної боротьби, обладнання для розмінування та інших передових рішень у галузі оборонних технологій. Документ передбачає спільну роботу з розроблення продуктів для підвищення ситуаційної обізнаності та надання технологічної переваги в галузі традиційного озброєння, такого як бронетехніка та артилерійські системи, а також співпрацю між литовськими й українськими обороно-промисловими компаніями і науковими установами зі створення нових продуктів, зокрема в галузі кібербезпеки та комунікацій.

Також підписано листи про наміри між АТ «Українська оборонна промисловість» і чотирма іноземними компаніями: RSI Europe, Brolis Semiconductors, DMEXS та NT Service. Ці підприємства займаються інноваційними розробками та виробництвом у військовій галузі. Вони спеціалізуються на створенні й виготовленні сучасних засобів РЕБ, систем дистанційного ініціювання підриву, оптики для стрілецької зброї, а також систем спостереження. [28]

В середині жовтня 2024 року Міністерство економіки та інновацій Литви й українська компанія підписали листа про наміри щодо співпраці у будівництві

заводу з виробництва вибухових речовин у Литві. Згідно з заявою новий завод вироблятиме вибухівку RDX (гексоген), яка має кращі властивості, ніж традиційний тротил. [39] Цей проєкт має стратегічне значення для забезпечення оборонної незалежності обох країн та сприяє зміцненню оборонних можливостей у критичний період.

На початку листопада 2024 року також був підписаний Меморандум про взаєморозуміння між Міністерством з питань стратегічних галузей промисловості України, Міністерством оборони України, Міністерством економіки та інновацій Литовської Республіки і Міністерством оборони Литовської Республіки, згідно з яким Україна та Литва домовились співпрацювати в напрямках розробки та виробництва безпілотних систем та компонентів до них, засобів РЕБ та інших технологічних рішень. [38]

Меморандум про співпрацю Міністерства оборони України та Міністерства оборони Литовської Республіки був підписаний 23 листопада 2024 року. Цей документ закріплює механізм фінансування виробництва далекобійних дронів у межах проєкту «Паляниця» та підтримки українських технологій DeepStrike, а також поглиблює стратегічне партнерство між двома країнами. [22]

Меморандум між Литвою та Україною (26 березня 2024 року) щодо енергетичної безпеки був ще одним важливим етапом у співпраці, оскільки він охоплював заходи, спрямовані на розвиток регулювання та просування конкурентного середовища у сферах енергетики та водопостачання України та Литви. [31]

Загалом, до підписання угод і меморандумів Україна та держави Балтії вже мали спільні інтереси у зміцненні безпеки й обороноздатності. Наразі, коли російська агресія стала явною загрозою для всього регіону, ці документи стали основою для поглибленої співпраці та стратегічного партнерства.

Варто зазначити, що зміцнення обороноздатності Балтійських країн не лише забезпечує їхню безпеку, але й сприяє зміцненню безпеки і стабільності в

Україні, створюючи додаткові механізми для колективного протистояння російській загрозі.

Напружена ситуація в регіоні через розгортання додаткових сил російської армії поблизу російсько-українського кордону та в Білорусі, а також агресія Росії проти України 24 лютого 2024 року значно вплинули на сприйняття безпеки в Литві, Латвії та Естонії. Реакція лідерів держав була негайною. На надзвичайному засіданні литовського Сейму 24 лютого 2022 року представники парламенту ухвалили резолюцію, яка засуджує російське вторгнення в Україну. Політики закликали НАТО та ЄС надати Україні статус країни-кандидата в ЄС та запропонувати Україні План дій щодо членства в НАТО. Вони також висловили готовність надати Україні військову, економічну, політичну, гуманітарну та правову підтримку. [96]

У Литві також було оголошено надзвичайний стан до 10 березня 2024 року що включало, зокрема, посилення охорони державного кордону, перевірку транспорту, людей та багажу в прикордонних районах, а також можливість використання Збройних Сил Литви для спеціальних заходів безпеки. Латвійський Сейм заявив, що «вторгнення Росії на територію України є грубим порушенням суверенітету та територіальної цілісності України, а також міжнародних зобов'язань Росії». [80]

Ризька міська рада ухвалила рішення про передачу 500 тисяч євро як фінансову допомогу Україні. [97] Литва та Латвія припинили видачу віз громадянам Росії. Естонія, яка святкувала День незалежності 24 лютого 2024 року також засудила агресію та висловила підтримку широким санкціям проти Росії, включаючи обмеження щодо регіонів, визнаних Росією як незалежні. У Латвії та Естонії було припинено трансляцію російських телеканалів через медіабіас та дезінформацію щодо ситуації в Україні. [5]

Уряди держав Балтії вже наприкінці 2021 року були готові до подальшого збільшення витрат на оборону. Естонія оголосила, що у 2022 році витрати на оборону зростуть до 2,3 % від ВВП або 748 млн євро [24]. Подібно, в Латвії та

Литві є політичне узгодження щодо поступового збільшення оборонного бюджету до 2,5 % від ВВП. [68]

Згідно з головнокомандувачем литовської армії Вальдемарасом Рупшисом, додаткові кошти також повинні бути виділені на артилерійські системи, сучасні боєприпаси та військові навчання. Балтійські країни також готуються до різних сценаріїв конфліктів, зокрема до потоку біженців. Литва готова прийняти 30-40 тисяч шукачів притулку, Латвія – 10 тисяч, а Естонія – 2 тисячі осіб. [71]

Заплановано створення центрів для розміщення біженців і розробку методів їх реєстрації, перевірки стану здоров'я та надання інших форм допомоги (основні потреби, вакцинація від COVID-19). У Латвії планується додаткове навчання рятувальних служб та пожежних бригад у найближчому майбутньому. Литовські підприємства також відреагували на агресію Росії. Литовські компанії Norfa та Maxima повідомили про намір припинити продаж товарів, вироблених у Росії та Білорусі, а також зупинити імпорт з цих країн. Латвійська готельна індустрія висловила готовність прийняти біженців з України. Естонська група Postimees одноосібно розірвала угоду, згідно з якою реклама на російських телеканалах, що транслюються естонській аудиторії, продавалася. [71]

У зв'язку з військовими діями Росії проти України, держави Балтії готуються до численних можливих сценаріїв, оскільки Білорусь продовжує відправляти мігрантів з Близького Сходу до кордонів Литви та Латвії. Крім того, існує ймовірність, що будуть нові невійськові загрози, зокрема зростання кібератак та інформаційних кампаній. Енергетична безпека також є чутливою темою. Литва є однією з найбільш енергетично залежних країн серед членів ЄС (рівень енергетичної залежності становить 75 %) [60]. Необхідність обмежити імпорт енергоресурсів з Росії сприятиме прискоренню зеленої трансформації та зміцненню інвестицій у розвиток ядерної енергетики. Латвійський уряд уже замовив постачання додаткових газових поставок до об'єкта в Інчукалнсі через LNG-термінал у Клайпеді, щоб знизити ризик нестачі газу в довгостроковій перспективі. [71]

Таблиця 1.1 демонструє порівняння загальної урядової підтримки України у відсотках від ВВП держав Балтії та загальну суму цієї допомоги, що є важливим для оцінки масштабів міжнародної підтримки та дозволяє оцінити величину допомоги з огляду на економічний потенціал країни.

Таблиця 1.1

Допомога Україні від партнерів (січень 2022 року – листопад 2024 року)

Країна	Допомога від країни, % від ВВП	Загальна сума, млрд євро
Естонія	2,196	0,759
Литва	1,683	1,039
Латвія	1,527	0,566

Джерело: сформовано автором на основі [107]

Так, держави Балтії виділили значну частку свого ВВП на підтримку України, що демонструє їхню відданість справі, незважаючи на відносно малі економіки, високу політичну та моральну підтримку України. Серед держав Балтії Естонія займає перше місце, виділяючи 2,196 % свого ВВП на підтримку України. Це свідчить про високу готовність допомагати навіть за умов обмежених економічних ресурсів. Литва, яка знаходиться на другому місці з показником 1,683 % від ВВП, також демонструє значну політичну та економічну підтримку України, підкреслюючи свою солідарність у боротьбі проти агресії. Польща виділяє 0,715 % свого ВВП на підтримку України, що є важливим сигналом для стабільності в регіоні, враховуючи її спільний кордон з Україною. Нідерланди (0,782 %), Фінляндія (0,943 %), Швеція (0,877 %), і Норвегія (0,71 %) також виявили суттєву підтримку, що вказує на спільне прагнення підтримувати безпеку та стабільність у Європі. Велика Британія та США виділили 14,75 млрд дол США або 0,507 % та 88,334 млрд дол США або 0,408% свого ВВП на підтримку України відповідно. [107] Хоча цей відсоток є меншим у порівнянні з країнами Балтії, проте їхній внесок в абсолютних величинах залишається значним завдяки розміру своїх економік.

Висновки до розділу 1

У першому розділі роботи проаналізовано розвиток відносин між Україною та країнами Балтії в умовах російсько-української війни, зокрема у періоди 2014-2022 років та під час повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році:

1. З 2014 року Литва, Латвія та Естонія стали важливими політичними партнерами України на міжнародній арені. Реакція на анексію Криму та конфлікт на Донбасі виявилася швидкою та рішучою. Держави Балтії виступили з ініціативами щодо запровадження санкцій проти Росії, підтримали територіальну цілісність України у міжнародних організаціях та на рівні двосторонніх відносин. Важливим аспектом цього періоду стало формування спільної позиції держав Балтії щодо підтримки України в контексті боротьби з російською агресією.

2. З початком повномасштабної війни у 2022 році Литва, Латвія та Естонія суттєво активізували свою дипломатичну та політичну підтримку України. Вони стали одними з перших європейських країн, що засудили агресію Росії та закликали до розширення санкційного тиску на Москву. Дипломатичні ініціативи Балтійських країн у міжнародних організаціях, таких як ЄС, НАТО та ООН, продемонстрували їхню рішучість у підтримці суверенітету та незалежності України. Підтримка України стала важливим елементом зовнішньої політики держав Балтії та зміцнення їхньої ролі на міжнародній арені.

3. Відносини між Україною та країнами Балтії стали інтенсивнішими та багатосторонніми в умовах повномасштабної війни. Держави Балтії не лише надають політичну підтримку, але й активно сприяють міжнародній координації зусиль для допомоги Україні, зокрема у питаннях безпеки та економіки. Їхня співпраця з Україною зміцнюється як на двосторонньому рівні, так і через участь у спільних багатосторонніх ініціативах.

4. Дослідження підтвердило, що досвід протистояння російському тиску у ХХ столітті та сучасні виклики безпеці дозволили країнам Балтії стати надійними партнерами України у боротьбі за незалежність та безпеку в Європі.

Їхня підтримка є яскравим прикладом солідарності та готовності до активних дій у захисті міжнародних принципів права та справедливості.

РОЗДІЛ 2. РОЛЬ ДЕРЖАВ БАЛТІЇ У ВІЙСЬКОВІЙ ПІДТРИМЦІ УКРАЇНИ

2.1. Допомога держав Балтії щодо поставок зброї та військової техніки

Після початку повномасштабної агресії Російської Федерації проти України в лютому 2022 року держави Балтії одразу стали одними з найбільш рішучих і відданих союзників України на міжнародній арені. Вони надавали військову підтримку у вигляді зброї та техніки, що значно посилило обороноздатність України в умовах агресії. Ураховуючи історичний досвід цих країн, які пережили радянську окупацію та мають особливу чутливість до загрози з боку Росії, їхня підтримка є важливою не лише для України, а й для стабільності у всьому Балтійському регіоні.

Держави Балтії розуміють, що їхня безпека безпосередньо залежить від ситуації в Україні. Війна на території сусідньої країни, навіть якщо вона безпосередньо їх не стосується, створює загрози для всього європейського континенту, зокрема для НАТО. Тому їхня військова допомога Україні є не лише актом підтримки суверенітету та територіальної цілісності України, а й інвестицією у стабільність та безпеку Європи загалом. Важливо відзначити, що держави Балтії, незважаючи на обмежені ресурси, активно працюють над забезпеченням України не тільки необхідною технікою, але й підготовкою персоналу, що значно підвищує ефективність застосування наданої техніки на полі бою.

Активна участь Балтійських країн у підтримці України стала важливою складовою в міжнародній боротьбі з російською агресією, демонструючи єдність країн, що намагаються запобігти дестабілізації в регіоні. Дії цих країн, навіть якщо вони не завжди виражені у великих матеріальних внесках, мають стратегічне значення, оскільки підвищують спільну обороноздатність Європи, зміцнюють міжнародну солідарність у боротьбі з російським імперіалізмом і надалі сприяють формуванню потужного фронту протидії гібридним загрозам. [69]

Така підтримка з боку держав Балтії була надзвичайно важливою, особливо в умовах, коли Захід мав сумніви щодо здатності України витримати протистояння перед «другою армією світу» і виділяв на це обмежений час. В той час, коли більшість провідних країн світу висловлювали підтримку Україні у своїх заявах та голосуваннях в ООН, але залишалися обережними щодо реальних дій, таких як надання необхідного озброєння, введення максимальних санкцій проти Росії та створення «закритої небезпечної зони» над Україною, держави Балтії та Польща діяли рішуче. [65]

Політика Литви, Латвії та Естонії щодо України є частиною ширшої стратегії стримування російської агресії на європейському континенті. Балтійські країни прагнуть зберегти регіональну безпеку, розуміючи, що стабільність у Східній Європі безпосередньо впливає на безпеку їхніх власних кордонів. Особливо варто відзначити, що рішення держав Балтії щодо надання допомоги Україні виходить за межі суто військової підтримки. Вони виступають активними учасниками в міжнародних дипломатичних ініціативах, лобіюють інтереси України в Європейському Союзі та НАТО, закликають до посилення санкцій проти Росії та підтримують зусилля щодо політичної ізоляції РФ на світовій арені. Держави Балтії демонструють солідарність на усіх рівнях – від військового співробітництва до гуманітарної допомоги та підтримки у сферах освіти, культури й соціального забезпечення.

Зокрема, історичні паралелі, пов'язані з досвідом Балтійських держав у боротьбі за незалежність від радянського режиму, формують їхню активну та однозначну позицію щодо України. Цей досвід накладає особливий відбиток на сприйняття загрози з боку Росії та визначає характер їхніх дій. Розуміння, що успіх України у протистоянні російській агресії є вирішальним для безпеки усього регіону, стимулює Балтійські країни до підтримки Києва всіма можливими засобами. Таким чином, військова та політична підтримка України з боку держав Балтії є не лише актом солідарності, але й стратегічним рішенням, спрямованим на захист європейських цінностей, демократичних принципів та безпеки регіону в умовах глобальних викликів.

Поставки зброї та військової техніки з Литви

Литва, одна з найбільш активних балтійських країн у підтримці України, значною мірою сприяла підвищенню обороноздатності української армії. Її допомога включала постачання різних видів зброї та військової техніки, що були надзвичайно важливими для зміцнення українських сил під час повномасштабного вторгнення Російської Федерації. Литовський уряд, спираючись на власний історичний досвід протистояння радянському тиску, не лише відразу визнав необхідність підтримки України, але й діяв швидко і рішуче, здійснюючи вагомі внески в українську оборону. Вільнюс одним із перших прислав військову допомогу – партію переносних зенітно-ракетних комплексів *Stinger*, які вже за лічені тижні збивали гвинтокрили з російським десантом біля Гостомеля. [25]

Литва надала Україні широкий спектр військової техніки, зокрема:

- легка стрілецька зброя та боєприпаси стали критично важливими на початкових етапах війни, дозволяючи українським військовим ефективно протистояти першій хвилі російського наступу.
- протитанкові комплекси, серед яких особливо вирізнялися системи *Javelin* та *NLAW*. Ці протитанкові комплекси відіграли ключову роль у знищенні бронетехніки противника, що суттєво обмежувало можливості російських сил на полі бою.
- засоби зв'язку та розвідки, включаючи сучасні системи супутникового зв'язку та обладнання для збору інформації, допомагали покращити координацію та управління бойовими діями на передовій, підвищуючи ефективність українських військових підрозділів. [45]

Важливо зазначити, що Литва надавала не лише зброю, але й значний обсяг іншої військової підтримки. Зокрема, країна з початку повномасштабного нападу до серпня 2023 року надала: 24 500 гвинтівок і кулеметів; 4000 пістолетів і 1300 гранатометів; близько 12 мільйонів одиниць боєприпасів; 72 БТР М113; 18 105-мм гаубиць; два вертольоти Мі-8; 36 зенітних гармат Л-70; 30 120-мм мінометів; тепловізори, безпілотники, антидрони та інше військове летальне та нелетальне

обладнання. 25 серпня 2023 року Латвія також оголосила про додаткову військову допомогу Україні. Національні збройні сили Латвії доставили в Україну універсальний транспортний вертоліт Мі-17. [64]

У вересні 2023 року військові України отримали від Литви декілька пускових установок для зенітно-ракетних комплексів NASAMS. [87]

Крім того, Литва постачала засоби індивідуального захисту, такі як бронезилети та шоломи, що допомагало зменшити втрати серед українських солдатів. Також надавалась допомога у вигляді мобільних медичних засобів та медичних препаратів, необхідних для лікування поранених українських військових.

Значний акцент було зроблено на розвиток оборонних можливостей України у сфері кібербезпеки, зважаючи на зростання загроз у цій галузі. Литовські спеціалісти підтримували Україну у покращенні захисту її інформаційних систем, що було важливим елементом у протидії російським кібернападам напередодні нападу. Литва була одним із ключових учасників проекту Cyber Rapid Response Teams (CRRT), координуючи дії спеціалізованих кіберкоманд, які допомагали Україні ще до виявляти та нейтралізувати кіберзагрози, а також забезпечували аналітику вразливостей та підвищення стійкості критичної інфраструктури України. [62]

Таким чином, Литва продемонструвала високий рівень солідарності з Україною, вкладаючи значні ресурси у військову підтримку та надаючи не лише технічну, але й консультаційну допомогу. Внесок Литви у підвищення обороноздатності України є важливим елементом у загальній стратегії Європейського Союзу щодо стримування російської агресії та підтримки стабільності в регіоні.

Внесок Латвії у постачання зброї

Латвія, як і Литва, активно постачала Україні військову допомогу, реагуючи на потреби української армії в умовах повномасштабного вторгнення Росії. Латвійський уряд швидко адаптувався до нових викликів, забезпечуючи Україну необхідною зброєю, технікою та матеріальною підтримкою.

Серед основних напрямків латвійської допомоги були:

- Засоби індивідуального захисту: Латвія передала Україні тисячі бронезилетів, шоломів та інших засобів захисту, що значно зменшило втрати серед українських військових, особливо на початкових етапах бойових дій. Ця підтримка була важливою для збереження життя солдатів на передовій та забезпечили значну підтримку Україні в критичні моменти початку повномасштабного вторгнення.

- Автомобільна техніка: Латвія забезпечила українську армію різними транспортними засобами, які використовувалися як для перевезення військових, так і для медичних евакуацій поранених. Це допомогло покращити логістику та оперативну мобільність українських підрозділів, що було ключовим у швидкому реагуванні на дії противника. [104]

- Важке озброєння: Латвія постачала боєприпаси для важкого озброєння, включаючи артилерійські снаряди та компоненти для протиповітряної оборони, включаючи протиповітряні ракети Stinger, артилерійські установки калібру 155 мм. Важливим внеском стало надання всіх своїх гелікоптерів Мі-17, переносних зенітно-ракетних комплексів, які відіграли важливу роль у захисті українського повітряного простору, та безпілотників, які були придбані як частина «коаліції дронів». [86; 49]

Латвійський уряд активно інвестував у закупівлю новітніх зразків зброї, що дозволяло забезпечити українську армію сучасними засобами для ведення бойових дій. Крім того, Латвія надавала фінансову допомогу для закупівлі додаткових озброєнь та забезпечення їхнього технічного обслуговування. [74]

16 квітня 2024 року латвійський уряд затвердив відправлення першої партії безпілотників до України за рахунок державних коштів. Крім того, Латвія передає Україні конфісковані автомобілі, які є необхідними на фронті.

Одним із важливих аспектів підтримки Латвії стало навчання українських військових. Латвійські інструктори проводили тренування з тактичної підготовки, що включали використання сучасної зброї та техніки, а також навчання тактичної медицини та евакуації поранених. Це дозволило підвищити

професійну підготовку українських солдатів та зробити їхні дії більш ефективними на полі бою. [74]

Допомога з боку Естонії

Естонія, хоч і є найменшою з держав Балтії, зробила значний внесок у військову підтримку України, демонструючи рішучість у спротиві російській агресії. З початку повномасштабного вторгнення Естонія надала Україні допомогу, яка включала широкий спектр військової техніки та ресурсів.

Одним із головних напрямків естонської підтримки була передача легкої артилерії та боєприпасів [85; 95]. Естонія постачала Україні протитанкові міни, міномети, боєприпаси для артилерії та легку зброю, що значно підвищило вогневу міць українських підрозділів. Ця підтримка допомогла посилити оборону України на ключових напрямках та стримувати наступ російських сил. У березні 2024 уряд Естонії схвалив черговий пакет військової допомоги для України на суму 20 млн євро, який включав снаряди калібру 155 мм, протитанкові міни, стрілецьку зброю, вибухові речовини, протигази, снайперське спорядження, боєприпаси меншого калібру та інше обладнання [92]. У листопаді 2024 року Таллінн також відправив пакет допомоги, до якого увійшли військово-морська форма, прилади спостереження, приціли, засоби балістичного захисту і різні види боєприпасів. [15]

Крім того, естонська компанія Milrem Robotics надала Україні 14 безпілотних наземних транспортних платформ THeMIS, які використовуються для розмінування, транспортування обладнання в складних умовах, та евакуації поранених. Ці платформи значно підвищили мобільність і безпеку українських військових у зоні бойових дій [84].

Естонія також забезпечувала Україну медичним обладнанням та медикаментами, необхідними для лікування поранених військових. Вона надала два польові госпіталі разом з обладнанням, що сприяло наданню невідкладної медичної допомоги на передовій.

Значний внесок Естонії полягав у наданні консультаційної підтримки у питаннях кібербезпеки. Це стало ключовим фактором у захисті інформаційних

систем України від численних кібератак з боку РФ. Естонські фахівці консультували українські служби з питань зміцнення кіберстійкості, що дозволило Україні ефективніше протистояти інформаційним загрозам. Зокрема, Естонія реалізувала проєкт, фінансований ЄС, для покращення кібербезпеки та захисту даних в Україні в період з березня 2022 року до лютого 2023 року. Проєкт включав захист критичної інфраструктури, управління урядовими реєстрами та забезпечення стійкості державних даних. Цей проєкт проводився за участі Естонської академії електронного урядування (eGA) і мав бюджет у 10,7 млн євро. Окрім цього, були розроблені кібероб'єкти для посилення цифрових навичок українських військових і покращення їхньої кіберстійкості, що реалізовувалося у співпраці з SubExer Technologies та іншими структурами. [51]

На додаток до постачання озброєння, Естонія інвестувала значні кошти у розвиток оборонних можливостей, що дозволить передавати Україні допомогу не тільки зі складів естонської армії, але і продукцію естонської оборонної промисловості. [40]

Таким чином, Естонія продемонструвала свою прихильність до безпеки України та всього регіону, забезпечуючи Україну необхідними ресурсами для ефективної протидії російській агресії. Внесок Естонії підкреслює важливість міжнародної солідарності у боротьбі за мир і стабільність у Європі.

Отже, постачання озброєння з боку держав Балтії стало вагомим внеском у підвищення обороноздатності України під час війни. Литва, Латвія та Естонія, розуміючи загрозу з боку Росії, швидко та рішуче надали широкий спектр військової допомоги – від легкої стрілецької зброї до сучасних протитанкових та протиповітряних систем. Ця підтримка дозволила Україні зупинити перші наступальні хвилі агресора та значно підвищити ефективність ведення бойових дій. Внесок Балтійських країн у постачання озброєння не лише підвищив технічні можливості української армії, але й став символом міжнародної солідарності та підтримки, що сприяє зміцненню регіональної безпеки та стабільності в Європі.

2.2. Навчання та тренування для українських військових як елемент підтримки

Підтримка українських військових з боку держав Балтії не обмежується лише постачанням зброї та техніки. Важливим елементом допомоги стало проведення навчань і тренувань для українських військовослужбовців. Литва, Латвія та Естонія, маючи власний досвід у протистоянні військовим загрозам, надають комплексну підтримку Україні в підготовці солдатів до умов сучасного бойового середовища. Ці тренування охоплюють як тактичну підготовку, так і технічне навчання з використання сучасного озброєння та військової техніки, що дозволяє українській армії значно підвищити свою ефективність на полі бою.

Балтійські країни не лише використовують власні ресурси для навчання українських військових, але й активно інтегруються у міжнародні програми, що сприяють передачі знань і навичок за стандартами НАТО. Завдяки цьому українські підрозділи отримують можливість проходити підготовку на основі сучасних підходів до ведення бойових дій, що охоплюють як індивідуальні навички солдатів, так і злагодженість дій підрозділів.

Однією з ключових складових навчань є підготовка до ведення оборонних операцій та тактики боїв у міських умовах. Це важливо з огляду на досвід сучасних конфліктів, де значна частина бойових дій відбувається у густозаселених районах. Тренування включають моделювання реальних бойових ситуацій, що дозволяє українським військовим ефективніше діяти в умовах інтенсивних вуличних боїв.

Також важливим напрямком є навчання з використання сучасних систем озброєння, зокрема протитанкових комплексів, артилерійських установок, безпілотних літальних апаратів та інших технологічно передових засобів. Балтійські інструктори не лише проводять технічні тренування, але й надають українським військовим знання про тактичне застосування новітніх видів зброї, що є ключовим фактором для ефективного використання на полі бою.

Крім того, навчання охоплюють медичну підготовку, що включає тактичну медицину та евакуацію поранених у бойових умовах. Ці навички дозволяють зменшити втрати серед особового складу та підвищити виживання поранених солдатів, що є надзвичайно важливим на полі бою. Військові навчання також охоплюють розвідку, кібербезпеку та зв'язок, що є ключовими аспектами для забезпечення успішних оборонних операцій.

Балтійські країни надають не лише технічну та тактичну підготовку, але й сприяють розвитку лідерських якостей серед українських командирів. Це включає навчання з управління бойовими діями, координації підрозділів та прийняття рішень в умовах стресу, що є надзвичайно важливим для успішного командування в умовах війни. Навчальні програми для українських військових за типами підготовки наведені в таблиці 2.1.

Таблиця 2.1.

Навчальні програми для українських військових

Країна	Типи навчань	Основні напрями
Литва	Тактична підготовка, медицина	Міські бої, протитанкові комплекси
Латвія	Тактика малих підрозділів, ППО	Протиповітряні комплекси, тактична медицина
Естонія	Кібербезпека, тактична підготовка у лісах	Кіберстійкість, дрони, лісова тактика

Джерело: розроблено автором на основі [56; 59]

Навчання та тренування у Литві

Литва є однією з провідних держав Балтії, які активно долучилися до навчання українських військових. Вона надає свої військові полігони для проведення тренувань з різними видами зброї та техніки. Литовські інструктори проводять навчання з тактичної підготовки, акцентуючи увагу на веденні боїв в умовах міської забудови та використанні сучасних систем озброєння. Ці тренування дозволяють українським військовим адаптуватися до умов сучасної війни, де міські бої та використання технологічно розвиненої зброї стали ключовими елементами ефективної оборони.

Зокрема, значну увагу приділяють підготовці українських фахівців з використання протитанкових комплексів, таких як Javelin та NLAW, які відіграють важливу роль у боротьбі з бронетанковою технікою противника.

Литовські військові інструктори надають знання про тактичні аспекти застосування цих систем, що дозволяє підвищити ефективність їхнього використання на полі бою.

Литва з восени 2022 року також бере активну участь у міжнародних програмах навчання, таких як *Operation Interflex*, які спрямовані на підвищення кваліфікації українських військовослужбовців за стандартами НАТО. У рамках цих програм українські солдати проходять комплексні тренування, що включають навчання з тактичної медицини, тактики малих підрозділів, а також тренування з координації дій у багатонаціональних операціях. Це дозволяє адаптувати українську армію до сучасних стандартів ведення війни, підвищуючи її боєготовність. [42; 82]

Крім того, литовські інструктори допомагають українським військовим опанувати навички тактичної медицини, що є надзвичайно важливим в умовах бойових дій. Навчання з тактичної медицини включає надання першої медичної допомоги на полі бою, евакуацію поранених, а також організацію медичної підтримки під час бойових дій. Це дозволяє зменшити втрати серед особового складу та підвищити виживання поранених солдатів.

Литва також забезпечує навчання українських військових у сфері застосування артилерії та сучасних систем управління вогнем. Українські військові проходять тренування з використання артилерійських комплексів, що включає як технічне обслуговування, так і тактичне застосування артилерії в умовах реальних бойових дій. Це дозволяє українським підрозділам ефективніше використовувати артилерійську підтримку, що є ключовим фактором у веденні наступальних та оборонних операцій.

Таким чином, Литва відіграє важливу роль у підготовці українських військових, надаючи широкий спектр навчальних програм, які охоплюють як технічні, так і тактичні аспекти ведення бойових дій. Це допомагає українській армії не лише підвищити свою боєздатність, але й забезпечити довгостроковий розвиток та інтеграцію у загальноєвропейську систему безпеки.

Навчання та тренування у Латвії

Латвія активно залучається до навчання українських військових, використовуючи власні навчальні бази та полігони для проведення тренувань. Латвійські військові інструктори надають всебічну підготовку, зосереджуючись на веденні оборонних операцій, що є важливим у контексті сучасної війни з високою мобільністю та змінами тактичної ситуації. Підготовка включає тренування з тактики малих підрозділів, що дозволяє українським військовим краще координувати свої дії в умовах обмеженого простору та складної обстановки. Латвія тренує українців за такими напрямками: базова загальновійськова підготовка, підготовка лідера «офіцер – сержант», сапер, стрілець та інші. [16]

Особливу увагу латвійські інструктори приділяють підготовці операторів протиповітряної оборони, зокрема використанню переносних зенітно-ракетних комплексів, таких як *Stinger*. Ці тренування мають важливе значення для захисту українського повітряного простору від загроз з боку російської авіації та безпілотних літальних апаратів. Латвійські інструктори не лише навчають технічних аспектів використання цих комплексів, але й зосереджуються на тактичному застосуванні, що дозволяє українським військовим ефективно знижувати активність ворожих повітряних сил. [26; 75]

Латвія також активно співпрацює з іншими країнами НАТО в рамках спільних навчальних програм, зокрема в рамках Joint Multinational Training Group-Ukraine. Це дозволяє інтегрувати новітні підходи до ведення бойових дій, які вже пройшли перевірку в умовах сучасних військових конфліктів. Співпраця з НАТО дає можливість українським військовим отримувати доступ до сучасних технологій, тактичних прийомів та стандартів, що використовуються провідними арміями світу. [16]

Латвійські інструктори беруть участь у міжнародних навчаннях, де обмінюються досвідом з українськими військовими, що сприяє швидкій адаптації українських підрозділів до стандартів НАТО. Такі тренування не лише підвищують рівень професійної підготовки українських військовослужбовців, але й сприяють

їхній інтеграції у багатонаціональні операції. Це дозволяє підвищити злагодженість дій підрозділів, які беруть участь у спільних військових операціях.

Лише за 2022 рік Латвія підготувала близько 350 українських військових, а до кінця 2023 року планувалося навчити ще понад 1,500 військовослужбовців. У 2024 році планується підготовка командирів підрозділів та бойових медиків у співпраці з українськими інструкторами, які застосовують досвід реальних бойових дій. [75] Завдяки активній підтримці з боку Латвії, українські військові отримують знання і навички, які допомагають ефективніше протистояти сучасним викликам на полі бою. Це сприяє підвищенню обороноздатності України та зміцненню її позицій у контексті співпраці з міжнародними партнерами, включаючи країни НАТО.

Навчання та тренування в Естонії

Естонія активно залучається до навчання українських військових, фокусуючись на ключових аспектах сучасної війни. Естонські інструктори проводять тренування з питань кібербезпеки, що набуває особливого значення в умовах сучасних гібридних загроз. Українські фахівці отримують консультації з кіберстійкості, захисту критичної інфраструктури та безпеки інформаційних систем, що є надзвичайно важливим для забезпечення надійного функціонування українських збройних сил у цифровому середовищі.

Естонія має досвід захисту від кібератак, зокрема після масштабної кібератаки з боку Росії у 2007 році, що дозволяє їй надавати цінні поради українським спеціалістам. Естонські інструктори допомагають розробляти стратегії кібербезпеки, а також навчають українських військових застосовувати новітні технології для захисту інформаційних систем і протидії кіберзагрозам.

Крім кібербезпеки, Естонія проводить тренування з тактичної підготовки українських військових, кількість яких за два роки війни сягнула 1300 осіб. [53]. Особливу увагу приділяють методам ведення боїв у лісистій місцевості, що є важливим елементом в умовах війни з Росією. Тренування у складній місцевості дозволяють українським солдатам адаптуватися до умов, де необхідні навички швидкої адаптації та маневрування, а також підготовка до ведення бойових дій в

умовах природних перешкод. Естонські інструктори долучалися до тренувань українських військовослужбовців, що проводилися в рамках міжнародних ініціатив, таких як операція *Interflex*. Вона включала навчання з використання сучасної зброї та тактичної підготовки, що підвищувало рівень професійної готовності українських солдатів. [3] За словами естонських командирів, в рамках операції *Interflex* українців вчать збирати спорядження, одягатися в різних кліматичних умовах, в лісі, вночі, як спати вночі, як готувати вночі, готувати їжу на багатті. Також опановують навички поводження зі зброєю. Естонія також підтримує програми тренування в рамках Європейської військової допоміжної місії (EUMAM). Ці заходи спрямовані на підвищення професійного рівня українських військових у різних аспектах оборони, включаючи дії у пересіченій місцевості. [52]

Естонські інструктори також активно залучені до навчання з використання безпілотних літальних апаратів (БПЛА), що відіграють важливу роль у сучасних військових операціях. Використання дронів дозволяє українським військовим проводити розвідку, здійснювати коригування артилерійського вогню та виконувати інші важливі завдання з мінімальним ризиком для особового складу. Естонія забезпечує українських військових як технічною підготовкою, так і тактичними порадами щодо застосування БПЛА у реальних бойових умовах.

Таким чином, навчання та тренування для українських військових в Естонії включають різні аспекти сучасної війни, від кібербезпеки до тактичних маневрів у складних умовах. Цей досвід є важливою складовою військової підтримки з боку держав Балтії, що допомагає Україні протистояти сучасним загрозам та ефективно адаптуватися до умов динамічного бойового середовища.

Отже, держави Балтії, зокрема Литва, Латвія та Естонія, активно залучаються до навчання та тренування українських військових, що є важливим аспектом зміцнення обороноздатності України в умовах сучасної війни. Їхня підтримка включає широкий спектр програм, які охоплюють різноманітні аспекти бойової підготовки, починаючи від тактичної підготовки та використання сучасних систем озброєння до спеціалізованих тренувань, таких як тактична медицина та кібербезпека.

2.3. Участь у міжнародних військових ініціативах на підтримку України: досвід балтійських країн

Держави Балтії з початком російської агресії проти України стали одними з ключових міжнародних партнерів, які надають комплексну військову та політичну підтримку Україні. Їхня участь у міжнародних військових ініціативах є важливою складовою солідарності Європи та НАТО в боротьбі проти російської агресії. Балтійські країни використовують свій досвід та ресурси, щоб долучитися до міжнародних програм, надаючи Україні допомогу як на національному, так і на багатонаціональному рівнях.

Литва, Латвія та Естонія розуміють, що безпека України безпосередньо пов'язана з безпекою усього регіону, включаючи Балтійські країни, які самі перебувають у зоні потенційної загрози з боку Росії. Це стимулювало уряди трьох країн до активної участі в багатосторонніх ініціативах, спрямованих на зміцнення обороноздатності України. Вони виступили не лише як учасники міжнародних коаліцій, а й як лідери регіональних ініціатив, спрямованих на стримування російської агресії та посилення спільної оборони.

Одним із ключових аспектів підтримки стала участь держав Балтії у програмі *Operation Interflex*, в рамках якої українські військові проходять тренування за стандартами НАТО. Це не лише підвищує боєздатність української армії, а й зміцнює її інтеграцію в міжнародні оборонні структури. Литва, Латвія та Естонія, надаючи свої полігони та інструкторів для навчання, беруть на себе роль своєрідного «містка» між Україною та європейськими військовими стандартами.

Крім того, Балтійські країни є активними учасниками санкційних ініціатив проти Росії, які спрямовані на обмеження її економічного потенціалу та військових можливостей. Вони не лише підтримують міжнародні санкції, але й виступають за їхнє розширення. За три роки війни Радою Європи прийнято 14 пакетів санкцій. Урядові структури Литви, Латвії та Естонії тісно співпрацюють

з іншими європейськими столицями, координуючи дії щодо посилення санкційного тиску та надання допомоги Україні. [14; 30]

Участь Балтійських країн у міжнародних військових ініціативах також включає надання важливих ресурсів для зміцнення української армії. Литва, Латвія та Естонія спільно з іншими країнами НАТО беруть участь у спільних закупівлях та передачі Україні сучасних систем озброєння, таких як протитанкові комплекси та протиповітряні системи. Ці ресурси є ключовими для захисту українського повітряного простору та для ефективної боротьби з бронетанковими частинами противника.

Важливою складовою міжнародних зусиль Балтійських країн є їхня діяльність у сфері кібербезпеки. Литва, Латвія та Естонія надають підтримку Україні у протидії кіберзагрозам, що надходять з боку Росії, а також діляться досвідом у захисті критичної інфраструктури. Естонія, яка є визнаним лідером у сфері кібербезпеки серед країн НАТО, активно співпрацює з Україною, надаючи консультації та допомогу у розробці стратегій захисту інформаційних систем.

Балтійські країни також демонструють свою рішучість у підтримці України на дипломатичному рівні, активно лобіюючи її інтереси у міжнародних організаціях. Вони є одними з найактивніших прихильників надання Україні статусу кандидата в члени ЄС та розширення співпраці з НАТО. Це підкреслює, що підтримка України з боку Литви, Латвії та Естонії є не лише військовою, але й стратегічною та політичною, спрямованою на довгострокову стабільність і безпеку у всій Європі.

1. Участь у міжнародних навчальних програмах

Бойова підготовка та інтеграція з НАТО. Держави Балтії з початком агресії Росії проти України стали важливими партнерами в підготовці українських військових за стандартами НАТО. Однією з основних складових навчальних програм є бойова підготовка. Литва, Латвія та Естонія активно залучають свої полігони та інструкторів для навчання українських військових використанню сучасних систем озброєння, таких як протитанкові комплекси Javelin та NLAW, а також системи протиповітряної оборони Stinger. Це дозволяє

підрозділам ЗСУ адаптуватися до новітніх технологій та підвищити ефективність на полі бою. Держави Балтії активно залучені до численних навчальних програм, що спрямовані на підвищення боєздатності Збройних сил України, зокрема в рамках таких ініціатив, як Operation Interflex, яка розпочалася в 2022 році. Ця програма включає комплексне навчання військових у різних сферах – від бойової підготовки до спеціалізованих дисциплін, таких як тактична медицина та кібербезпека. [3; 43]

Тактична медицина. Іншим важливим аспектом є тактична медицина, що є ключовою в умовах інтенсивних бойових дій. Латвія, яка має великий досвід у підготовці медиків в умовах бойових дій, активно долучається до організації курсів для українських військових. Ці тренування охоплюють як базову медичну допомогу, так і складніші аспекти евакуації поранених та організації медичної підтримки на полі бою.

Кібербезпека. Особливої уваги заслуговують курси з кібербезпеки, що проводяться за ініціативою Естонії. Країна, яка мала великий досвід кібернападів з боку Росії у 2007 році, стала важливим партнером у підготовці українських фахівців з кіберстійкості. Естонія надає навчання з захисту інформаційних систем та реагування на кібератаки. Це навчання не тільки сприяє захисту критичної інфраструктури України, але й дозволяє розробляти стратегії протидії сучасним кіберзагрозам.

Спільні міжнародні тренування. Держави Балтії також активно залучаються до проведення спільних тренувань з іншими країнами НАТО, такими як Defender Europe та Baltops. У рамках цих багатонаціональних маневрів українські військові мають можливість відпрацьовувати спільні операції з арміями Альянсу. Це дозволяє підвищити координацію між військовими підрозділами різних країн та поліпшити взаємодію на полі бою.

Адаптація до вимог сучасної війни. Важливість цих навчальних програм полягає не лише в підвищенні кваліфікації військових, але й у їхній адаптації до умов сучасної війни. За даними Міністерства оборони Естонії, у 2023 році українські підрозділи значно покращили свої навички у використанні новітніх

озброєнь, тактиці малих підрозділів та веденні боїв у міських умовах. Ці зміни дозволяють українським військовим бути більш ефективними в умовах високої інтенсивності бойових дій та швидко адаптуватися до змін на полі бою. [56]

Таким чином, участь держав Балтії в міжнародних навчальних програмах є важливим елементом підтримки України у зміцненні її обороноздатності, що, в свою чергу, дозволяє українським військовим успішно протистояти агресії та адаптуватися до новітніх викликів на полі бою.

2. Залучення до програм НАТО з посилення безпеки регіону

Литва, Латвія та Естонія, які займають активну позицію в рамках співпраці з НАТО, беруть участь у різноманітних програмах, спрямованих на посилення безпеки в Східній Європі та стабільність у Балтійському регіоні. Ці країни, що межують із Росією, активно інтегрують свої оборонні системи з НАТО для забезпечення регіональної стабільності та стримування потенційних загроз з боку Росії.

Програма Enhanced Forward Presence (EFP). Після анексії Криму у 2014 році НАТО значно збільшило свою військову присутність у країнах Балтії, зокрема в рамках програми Enhanced Forward Presence (EFP). У Литві, Латвії та Естонії розміщені багатонаціональні батальйони під командуванням Німеччини, Канади та Великої Британії відповідно. Це сприяє підвищенню обороноздатності цих країн та забезпечує додатковий рівень захисту у разі загрози з боку Росії. Важливим аспектом є те, що ці батальйони складаються з близько 1000 солдатів, що створює ефективну систему стримування. [90]

Військова інфраструктура та навчання. Балтійські країни активно надають свої військові бази та полігони для навчань НАТО. Один із важливих полігонів – Пабраде в Литві – став основною ареною для спільних військових тренувань з іншими країнами-членами Альянсу. У 2020-2023 роках було проведено понад 50 спільних навчань, що охоплювали різні аспекти бойової підготовки, включаючи тактичні маневри та управління артилерійським вогнем. [34]

Кіберзахист та кібербезпека. Естонія, яка відома своїми досягненнями у сфері кібербезпеки, є важливим учасником НАТО в цьому напрямку. Вона підтримує NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence в Таллінні, що допомагає не тільки країнам Балтії, але й Україні, у питаннях захисту від кібератак та розробки стратегій кіберстійкості. Спільні зусилля в цій сфері дозволяють протистояти новим загрозам у кіберпросторі. [102]

Ініціативи з розширення військової присутності НАТО. Балтійські країни активно співпрацюють з НАТО у рамках ініціативи Air Policing, що передбачає патрулювання повітряного простору за допомогою військових літаків НАТО. Також триває підготовка резервних сил, де держави Балтії надають свої бази для навчання військових резервістів, що дозволяє підтримувати високу готовність до реагування на можливі загрози. [88]

Операції швидкого реагування. У відповідь на зростаючі загрози з боку Росії, держави Балтії беруть участь у NATO Response Force (NRF), що передбачає створення мобільних підрозділів швидкого реагування. Це дозволяє Альянсу оперативно розгорнути сили у будь-якому регіоні, включаючи Балтію, для оперативної відповіді на загрози. [89]

Таким чином, для України співпраця держав Балтії з НАТО є важливим елементом забезпечення регіональної безпеки, оскільки вона не лише зміцнює обороноздатність, а й підвищує здатність швидко реагувати на загрози, зокрема з боку Росії. Це сприяє зміцненню стабільності та підтримці готовності до можливих викликів у рамках колективної безпеки.

3. Координація допомоги через Європейський Союз та інші міжнародні організації

Розширення санкцій проти Росії та економічний тиск. Держави Балтії, зокрема Литва, Латвія та Естонія, відіграють важливу роль в ініціюванні санкційних заходів проти Росії в межах Європейського Союзу та інших міжнародних організацій. Від моменту анексії Криму в 2014 році та з початком повномасштабного вторгнення в Україну в 2022 році, ці держави стали

основними ініціаторами посилення економічних та політичних обмежень, спрямованих на ослаблення російської економіки та її військової здатності.

Ці санкції орієнтовані на зменшення економічного потенціалу Росії, послаблення її енергетичної та військово-промислової потужності, а також обмеження можливостей Кремля підтримувати агресивні військові дії.

Основною метою санкцій є створення економічного тиску, який би змусив Росію змінити свою політику або припинити агресію. Найефективнішими є санкції, які спрямовані на енергетичний сектор, зокрема обмеження постачання технологій для видобутку нафти та газу, а також на фінансові установи, що блокують доступ Росії до міжнародних фінансових ринків. Крім того, держави Балтії активно підтримують санкції, що обмежують експорт високотехнологічних компонентів до Росії, таких як мікрочипи та інші критичні технології, що використовуються у військових та промислових цілях.

У 2023 році Литва, Латвія та Естонія підтримали 11-й пакет санкцій ЄС, який включав додаткові обмеження на постачання високотехнологічних компонентів до Росії, а також на фінансові операції з російськими банками. Литва ініціювала обговорення питання про заборону імпорту російського природного газу, що було підтримано іншими країнами ЄС, підкреслюючи важливість енергетичної безпеки для зменшення залежності від Росії. [18]

Завдяки цим санкціям, а також сприянню держав Балтії, економіка Росії зазнає значних труднощів, що обмежує її здатність вести війну та підтримувати внутрішній економічний розвиток. Проте ефективність цих санкцій часто оцінюється неоднозначно, оскільки Росія змогла частково адаптуватися до обмежень, зокрема шляхом зміни напрямків постачання енергоресурсів і розвитку внутрішнього виробництва.

Таким чином, санкції проти Росії, ініційовані країнами Балтії, мають значний економічний вплив, але їхня здатність досягти стратегічних політичних цілей потребує комплексного підходу та подальших зусиль міжнародної спільноти для їх посилення та адаптації.

Постачання озброєння через європейські програми. Зміцнення обороноздатності України через постачання озброєння та військової техніки є одним із ключових напрямків міжнародної допомоги, до якого активно долучаються держави Балтії. Литва, Латвія та Естонія використовують європейські механізми, такі як European Peace Facility (EPF), для фінансування передачі сучасних військових ресурсів Україні. Ці країни забезпечують постачання важливих компонентів оборонного арсеналу, таких як артилерійські системи, протитанкові комплекси та боєприпаси, що значно підвищує ефективність українських сил у боротьбі з агресором. [61]

У 2023 році держави Балтії ініціювали створення спільного фонду для закупівлі боєприпасів, що стало важливим кроком для забезпечення України необхідними ресурсами для підтримки її оборонних можливостей. Литва, як координатор цієї ініціативи, відіграла провідну роль у збільшенні обсягів постачання артилерійських снарядів, що стало критично важливим для українських збройних сил, особливо в умовах інтенсивних бойових дій на сході України. Така співпраця сприяє зміцненню обороноздатності України та допомагає зберігати стійкість у війні проти російської агресії.

Дипломатична підтримка та міжнародна ізоляція Росії. Зміцнення обороноздатності України є важливим пріоритетом міжнародної підтримки, і держави Балтії відіграють ключову роль у цьому процесі через активну дипломатичну підтримку та ініціативи на міжнародній арені. Їхня співпраця з Україною в рамках міжнародних організацій, таких як Європейський Союз, НАТО, Організація Об'єднаних Націй (ООН) та Організація з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ), сприяє посиленню ізоляції Росії та розвитку міжнародної підтримки для України. [44]

Балтійські країни активно підтримують дипломатичні ініціативи, спрямовані на засудження агресивної політики Росії, включаючи її анексії територій України та збройні дії, що порушують міжнародне право. Литва стала першою країною, яка визнала Росію державою-спонсором тероризму, і ця позиція була підтримана Латвією та Естонією. [103] Таке визнання має значний

вплив на міжнародну політику, оскільки воно стає сигналом для інших країн щодо необхідності посилення тиску на Росію, а також зміцнює моральну підтримку України. Крім того, Балтія виступає за максимальну ізоляцію Росії у міжнародних організаціях, закликаючи інші країни приєднатися до санкційних заходів і політичної ізоляції.

Однією з важливих дипломатичних ініціатив стало підтримання України на шляху до європейської інтеграції. Литва, Латвія та Естонія активно сприяли наданню Україні статусу кандидата на вступ до ЄС, що було офіційно затверджено в 2022 році. Це не лише відкриває для України можливості для отримання значної політичної та економічної підтримки, а й сприяє поглибленій інтеграції в європейські структури, що, в свою чергу, зміцнює її позиції на міжнародній арені. Інтеграція в ЄС також створює додаткові передумови для забезпечення стабільності в Україні, зокрема через фінансові та інституційні ресурси, що дозволяють зміцнювати обороноздатність країни.

Через ці ініціативи Балтійські країни сприяють не лише зміцненню політичної та економічної підтримки України, але й активному просуванню її оборонних можливостей, що є важливим компонентом у протистоянні російській агресії.

Залучення додаткової допомоги від інших країн. Литва, Латвія та Естонія активно залучають міжнародну спільноту до підтримки України, що є важливим елементом зміцнення її обороноздатності. Ці держави не лише надають власні ресурси та допомогу, але й ініціюють широкі дипломатичні зустрічі та міжнародні форуми, спрямовані на залучення додаткової допомоги від інших країн. Це дозволяє не тільки зібрати додаткові фінансові та матеріальні ресурси, але й сприяти поширенню важливих політичних меседжів щодо необхідності солідарності з Україною на міжнародній арені.

Одним із прикладів таких зусиль є організація Латвією у 2023 році міжнародної конференції з підтримки України, на якій вдалося зібрати понад 1,2 мільярда євро на гуманітарну та військову допомогу. Ці заходи не лише забезпечують безпосередню матеріальну допомогу, а й виступають важливими

дипломатичними платформами для подальшого розвитку міжнародної солідарності. Консолідація зусиль різних країн дає можливість Україні отримати необхідну технічну допомогу, збільшити обсяги постачання озброєння та посилити підготовку своїх збройних сил.

Активна роль держав Балтії в координації допомоги через Європейський Союз та інші міжнародні організації є важливим компонентом загальноєвропейської підтримки України. Усі ці дії спрямовані на зміцнення обороноздатності України, що є критичним для її здатності протистояти російській агресії.

Отже, зусилля Литви, Латвії та Естонії у залученні додаткової допомоги від міжнародних партнерів є важливими для забезпечення стабільності України в умовах війни з Росією та зміцнення її обороноздатності, що сприяє збереженню суверенітету та територіальної цілісності держави.

4. Постачання військової техніки у рамках міжнародних ініціатив.

Варто зазначити, що держави Балтії активно залучені до міжнародних ініціатив щодо постачання військової техніки Україні, що стало важливим елементом зміцнення обороноздатності української армії в умовах масштабної війни з Росією. Оскільки війна вимагає швидкої адаптації до нових умов ведення бойових дій, сучасні технології і озброєння, які надають ці країни, мають ключове значення для ефективності оборони. Балтійські країни не лише постачають техніку, а й активно беруть участь у спільних закупівлях, що дозволяє забезпечити Україну необхідними засобами захисту та підтримки.

Зокрема, балтійські держави активно співпрацюють у рамках Європейського механізму миру (European Peace Facility, EPF), що забезпечує фінансування постачання озброєнь і військової техніки. У цьому контексті Литва, Латвія та Естонія сприяють поставкам не лише звичайних боєприпасів, а й складної техніки, такої як артилерійські системи, протитанкові комплекси, бронетехніка та інші важливі елементи, необхідні для посилення оборонного потенціалу України. Держави Балтії також активно підтримують програми, спрямовані на модернізацію технічних засобів української армії, адаптуючи її до

новітніх вимог воєнного часу, що, без сумніву, посилює стійкість і здатність України протистояти агресії. [61]

Активна участь балтійських країн у міжнародних проєктах також сприяє зміцненню міжнародної солідарності, що важливо для стабільності не лише України, а й усієї європейської безпеки. У рамках цих ініціатив, такі держави, як Латвія, організовують міжнародні конференції, залучаючи додаткові ресурси і країни-партнери для більшого обсягу допомоги, що надходить до України. Це дозволяє не тільки постачати зброю, а й зміцнювати міжнародний фронт у боротьбі проти російської агресії, що значно підвищує обороноздатність України в цілому.

Оновлення військової техніки у рамках міжнародних проєктів. Зміцнення обороноздатності України є невіддільним від процесу модернізації військової техніки, що активно підтримується країнами Балтії. Варто зазначити, що участь Литви, Латвії та Естонії в міжнародних проєктах із оновлення технічного забезпечення української армії є вагомим внеском у її здатність протидіяти агресії та відповідати сучасним викликам війни.

Необхідно наголосити, що Литва ініціювала проєкти з модернізації бронетехніки, зокрема оновлення систем управління вогнем та бронезахисту. Ці заходи дозволяють значно підвищити ефективність використання української бронетехніки в бойових умовах, забезпечуючи вищий рівень точності та безпеки. Крім того, Естонія займається удосконаленням артилерійських систем, спрямованих на підвищення точності та потужності артилерійського вогню. У результаті українські підрозділи отримують техніку, яка відповідає стандартам НАТО і дозволяє ефективно реагувати на загрози.

Латвія також зробила значний внесок у підвищення безпеки українських військових, долучившись до міжнародних проєктів із постачання та модернізації засобів індивідуального захисту. У 2022–2023 роках Латвія забезпечила оновлення бронежилетів та шоломів, що відповідають найвищим стандартам НАТО. Це суттєво знизило втрати серед особового складу та підвищило рівень безпеки на передовій.

Підкреслимо, що участь держав Балтії у таких проєктах не обмежується постачанням техніки. Вони активно співпрацюють із міжнародними організаціями та союзниками, координуючи зусилля для досягнення максимального ефекту. Таким чином, підтримка України через оновлення військової техніки є не лише матеріальною допомогою, а й стратегічним внеском у підвищення її обороноздатності.

У підсумку, Балтійські країни демонструють приклад всебічної підтримки, яка охоплює як постачання, так і модернізацію військової техніки, а також сприяє посиленню обороноздатності України у довгостроковій перспективі. Це свідчить про їхню відданість спільним європейським цінностям і прагнення до безпеки та стабільності в регіоні.

5. Ініціативи у сфері кібербезпеки та інформаційної безпеки

В умовах сучасної гібридної війни, загрози у кіберпросторі відіграють значну роль у забезпеченні національної безпеки. Варто зазначити, що Литва, Латвія та Естонія приділяють особливу увагу питанням кібербезпеки та інформаційної безпеки, реалізуючи низку ініціатив як на національному, так і міжнародному рівні.

Необхідно наголосити, що держави Балтії є визнаними лідерами у сфері кіберзахисту в Європі. Їхній досвід у протидії кібератакам Росії став важливим ресурсом для підтримки України. Зокрема, Естонія активно долучилася до допомоги Україні, використовуючи свій досвід і технології для забезпечення захисту критичної інфраструктури. Одним із ключових елементів цієї співпраці стало надання програмного забезпечення та консультування українських фахівців з кібербезпеки.

Литва створила спеціальні програми для моніторингу та протидії дезінформації, які дозволяють ефективно ідентифікувати фейки та нейтралізувати інформаційні атаки. [46] Ці заходи не лише зміцнюють внутрішню безпеку країни, але й сприяють розробці спільної стратегії боротьби з інформаційними загрозами на рівні ЄС. Латвія, у свою чергу, стала ініціатором

створення спільних навчальних програм з кібербезпеки, які залучають українських фахівців для обміну досвідом і підвищення кваліфікації.

Підкреслимо, що спільні дії держав Балтії спрямовані на інтеграцію України у європейську систему кібербезпеки. Участь у міжнародних ініціативах, таких як проекти НАТО з протидії кібератакам, є важливою складовою цього процесу. Це не лише забезпечує захист критичної інфраструктури України, але й сприяє побудові довгострокової стратегії інформаційної безпеки.

Лідерство Естонії у сфері кібербезпеки в рамках НАТО. Важливо підкреслити, що Естонія відіграє ключову роль у зміцненні кібербезпеки в рамках НАТО, забезпечуючи інноваційні підходи до захисту інформаційних систем. Її лідерство у цій сфері не лише сприяє регіональній стабільності, але й надає суттєву підтримку Україні, яка постійно стикається з масштабними кіберзагрозами з боку Росії. Варто зазначити, що одним із найважливіших внесків Естонії є функціонування NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence (CCDCOE), розташованого в Таллінні. Цей центр є провідним міжнародним майданчиком для досліджень, навчання та розробки стратегій кіберзахисту.

Участь українських спеціалістів у програмах CCDCOE є значним кроком на шляху до підвищення їхньої кваліфікації та розвитку кіберздатностей. Необхідно наголосити, що у 2022 році Естонія організувала низку спеціалізованих тренувальних програм для представників України. [50] Ці програми включали практичні заняття з ідентифікації кібератак, протидії інцидентам та захисту критично важливої інфраструктури. Знання, отримані під час цих тренувань, дозволили значно зміцнити кіберстійкість українських державних установ та військових підрозділів.

Естонія також активно впроваджує новітні технології та стратегії виявлення кібератак, що можуть бути адаптовані для потреб України. Варто підкреслити, що ця співпраця не обмежується лише навчанням, а й включає обмін передовими практиками та технологіями для моніторингу й реагування на

загрози. Наприклад, українські спеціалісти отримали доступ до кращих світових методик щодо захисту від атак на державні системи та інфраструктуру.

Таким чином, лідерство Естонії у сфері кібербезпеки стає важливим чинником зміцнення обороноздатності України. Її досвід та ресурси не лише сприяють забезпеченню стабільності у сфері інформаційної безпеки, але й допомагають інтегрувати Україну до глобальної системи кіберзахисту, що є критично важливим в умовах сучасної гібридної війни.

Протидія дезінформації та інформаційним атакам. Протидія дезінформації та інформаційним атакам стала важливою складовою стратегічної підтримки України з боку держав Балтії. Варто зазначити, що ці країни мають унікальний досвід протистояння російським інформаційним впливам, що дозволяє їм ефективно розвивати й впроваджувати механізми протидії дезінформації. Їхній внесок є критично важливим у зміцненні інформаційної стійкості України, яка перебуває під постійним тиском дезінформаційних кампаній з боку Росії.

Зокрема, у Ризі діє NATO Strategic Communications Centre of Excellence, що спеціалізується на виявленні та нейтралізації інформаційних атак. Цей центр не лише проводить дослідження, але й активно співпрацює з українськими експертами, допомагаючи вдосконалювати їхні навички у стратегічній комунікації та боротьбі з дезінформацією. Необхідно наголосити, що така співпраця сприяє посиленню інформаційного захисту як державного, так і суспільного секторів України.

Литва, зі свого боку, у 2023 році ініціювала створення власного центру моніторингу та протидії дезінформації (Debunk.eu). Ця ініціатива дозволила значно посилити заходи у сфері інформаційної безпеки. Вона об'єднує зусилля та досвід: семи найбільших медіа в Литві (онлайн, телебачення, радіо) з 90% охоплення національної аудиторії (охоплення); трьох підрозділів StratCom MO, МЗС та збройних сил Литви (експертиза); волонтерів, включаючи литовську спільноту «ельфів», дослідників (експертиза, включаючи перехресну перевірку); і досвідчену команду ІТ-гіків (розробка кількох ШІ). [47]

Підкреслимо, що литовські фахівці активно співпрацюють з українськими медіа та державними установами, надаючи їм технічну та методологічну підтримку. Зокрема, вони допомагають розпізнавати маніпулятивну інформацію та запобігати її поширенню.

Естонія також робить вагомий внесок у боротьбу з дезінформацією, акцентуючи увагу на інноваційних підходах до аналізу та нейтралізації інформаційних загроз. Її спеціалісти беруть участь у міжнародних дослідженнях, зокрема в рамках співпраці з Європейським Союзом та НАТО, що дозволяє інтегрувати найкращі практики в роботу українських інформаційних структур.

Отже, держави Балтії, спираючись на свій багаторічний досвід та міжнародну співпрацю, стали потужними союзниками України у сфері протидії дезінформації. Їхні зусилля не лише сприяють підвищенню інформаційної стійкості України, але й формують нові стандарти безпеки у регіоні.

Захист критичної інфраструктури та підвищення кіберстійкості. Захист критичної інфраструктури є одним із найважливіших елементів забезпечення обороноздатності України в умовах сучасної війни. Варто зазначити, що Литва, Латвія та Естонія докладають значних зусиль для підтримки України у сфері кібербезпеки. Необхідно наголосити, що цей напрямок охоплює захист енергетичних об'єктів, фінансових установ, комунікаційних мереж і державних структур, які є ключовими для безперебійного функціонування країни.

Крім того, Латвія надає консультаційну підтримку у впровадженні сучасних систем моніторингу та аналізу кіберзагроз. Це допомагає українським фахівцям оперативно ідентифікувати потенційні ризики, аналізувати їхні джерела та приймати проактивні заходи для нейтралізації загроз. Особливу увагу приділено підвищенню кваліфікації кіберфахівців через участь у спеціалізованих тренінгах, організованих на базі провідних міжнародних інститутів, таких як NATO Cooperative Cyber Defence Centre of Excellence в Естонії.

Підкреслимо, що ці ініціативи сприяють створенню більш надійної та захищеної інфраструктури, що має вирішальне значення в умовах гібридної

війни. Підвищення кіберстійкості України завдяки підтримці держав Балтії є важливим кроком у забезпеченні її обороноздатності та стійкості перед сучасними загрозами.

Отже, держави Балтії відіграють надзвичайно важливу роль у зміцненні обороноздатності України, демонструючи високий рівень солідарності у складних геополітичних умовах. Необхідно наголосити, що їхній внесок не обмежується наданням сучасного озброєння. Вони активно долучаються до міжнародних військових ініціатив, які включають проведення спільних навчань, участь у багатосторонніх проєктах з модернізації техніки та розвиток кіберзахисту.

Особливо варто підкреслити стратегічну підтримку українських військових, які проходять підготовку за стандартами НАТО, що дозволяє Україні інтегруватися у міжнародні системи безпеки. Ключовою є також їхня участь у протидії кіберзагрозам, захисту критичної інфраструктури та боротьбі з дезінформацією, яка стала невід'ємною складовою сучасної війни.

Висновки до розділу 2

У другому розділі роботи детально проаналізовано військову підтримку, яку Литва, Латвія та Естонія надали Україні під час повномасштабної війни з Росією:

1. Держави Балтії стали одними з перших держав, що почали надавати Україні значну військову підтримку, включаючи поставки зброї та військової техніки. Ця допомога включала легку стрілецьку зброю, боєприпаси, протитанкові комплекси, бронежилети, шоломи, засоби зв'язку та розвідки. Важливим аспектом військової допомоги стали також поставки важкого озброєння, яке допомогло Україні стримувати агресію Росії. Зокрема, кожна з країн зробила свій внесок у зміцнення обороноздатності української армії.

2. Литва, Латвія та Естонія активно долучилися до навчання та тренувань українських військових. Вони надали свої полігони для проведення тренувань, організували навчання з використання сучасних систем озброєння,

тактичної медицини та кібербезпеки. Особлива увага приділялася підготовці українських військових до ведення боїв в умовах сучасного бойового середовища, що значно підвищило рівень професійної підготовки української армії. Ця навчальна допомога сприяла адаптації українських військових до стандартів НАТО, що є важливим елементом у забезпеченні ефективності їхніх дій на полі бою.

3. Держави Балтії активно брали участь у міжнародних військових ініціативах, спрямованих на підтримку України. Литва, Латвія та Естонія долучилися до багатосторонніх коаліцій, брали участь у спільних військових навчаннях та операціях, що сприяли підвищенню рівня взаємодії між українськими та союзницькими військовими силами. Участь держав Балтії у міжнародних ініціативах дозволила Україні отримати додаткову військову та технічну підтримку, а також зміцнила міжнародну коаліцію на підтримку України.

4. Військова підтримка Литви, Латвії та Естонії відіграла важливу роль у зміцненні обороноздатності України в умовах повномасштабної війни. Вони не лише надавали матеріальну допомогу, але й активно сприяли розвитку військових навичок українських солдатів, що дозволило підвищити ефективність їхніх дій у складних умовах бойових операцій. Балтійські країни показали, що навіть невеликі держави можуть здійснювати значний вплив на міжнародну безпеку, демонструючи солідарність та готовність до спільної боротьби за мир та стабільність у Європі.

РОЗДІЛ 3. ПОЛІТИКО-ДИПЛОМАТИЧНА ТА ГУМАНІТАРНА ПІДТРИМКА УКРАЇНИ ДЕРЖАВАМИ БАЛТІЇ

3.1. Політико-дипломатична підтримка України з боку балтійських країн

Литва, Латвія та Естонія посідають ключове місце серед союзників України у боротьбі з російською агресією, активно використовуючи політико-дипломатичні важелі на міжнародній арені. Варто зазначити, що від початку конфлікту ці держави стали послідовними захисниками територіальної цілісності та суверенітету України, виступаючи ініціаторами важливих рішень в Організації Об'єднаних Націй, Європейському Союзі та НАТО.

Необхідно підкреслити їхню провідну роль у формуванні міжнародних санкцій проти Російської Федерації. Саме завдяки активній дипломатичній позиції Балтійських країн міжнародне співтовариство впровадило низку економічних, фінансових та політичних обмежень, які спрямовані на стримування агресії. Їхня підтримка включає заклики до посилення санкційного тиску та розширення допомоги Україні у формі сучасного озброєння та фінансової підтримки.

Особливої уваги заслуговують зусилля держав Балтії у прискоренні інтеграції України до Європейського Союзу. Їхня одностайна підтримка стала важливим чинником у наданні Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Це не лише посилило геополітичне становище України, але й стало сильним сигналом для всього світу про єдність європейських держав перед обличчям спільної загрози.

Литва, Латвія та Естонія послідовно демонструють свою підтримку Україні у боротьбі проти російської агресії, виступаючи активними учасниками політико-дипломатичних процесів. З перших днів повномасштабного вторгнення вони ініціювали та підтримували резолюції у провідних міжнародних організаціях, таких як ООН, Європейський Союз та НАТО,

спрямовані на захист суверенітету України та засудження дій Росії (табл. 3.1). Їхня політична позиція є не лише проявом солідарності, а й свідченням важливості українського питання для безпеки всього регіону.

Таблиця 3.1.

Таблиця політичних рішень, підтриманих країнами Балтії у міжнародних організаціях (2022-2023 роки)

Дата	Організація	Рішення	Дії держав Балтії
Лютий 2022	ООН	Засудження російської агресії в Україні (Резолюція Генеральної Асамблеї ООН)	Литва, Латвія та Естонія голосували за резолюцію, закликали до припинення агресії.
Березень 2022	ЄС	Введення першого пакету санкцій проти Росії	Держави Балтії підтримали санкції, зокрема обмеження на торгівлю та фінансові транзакції.
Травень 2022	ЄС	Надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС	Литва першою підтримала ініціативу, Латвія та Естонія приєдналися до закликів.
Червень 2022	НАТО	Посилення військової присутності в Балтійському регіоні у відповідь на російську загрозу	Балтійські країни підтримали ініціативу, збільшили військову співпрацю з Альянсом.
Жовтень 2022	ООН	Визнання незаконності анексії Росією окупованих територій України	Литва, Латвія та Естонія проголосували за резолюцію, закликали до посилення санкцій.
Грудень 2022	ЄС	Введення дев'ятого пакету санкцій проти Росії	Держави Балтії виступили за введення додаткових обмежень на фінансові та енергетичні ресурси.
Лютий 2023	ООН	Засудження порушень прав людини на окупованих територіях України	Держави Балтії підтримали резолюцію, вимагали розслідування злочинів.
Червень 2023	НАТО	Підтримка розширення військової допомоги Україні	Литва, Латвія та Естонія закликали до надання новітніх зразків озброєння Україні.
Липень 2023	ЄС	Ухвалення рішення про створення фонду відновлення України	Балтійські країни ініціювали створення фонду для відбудови української інфраструктури.

Джерело: розроблено автором на основі [55; 32]

Особливу увагу слід приділити першим місяцям повномасштабного вторгнення Росії. У березні 2022 року держави Балтії одноголосно підтримали резолюцію Генеральної Асамблеї ООН, яка засуджувала російську агресію. [66]

Також у березні 2022 року вони виступили за впровадження першого пакету санкцій проти Росії, що охоплював значні обмеження у сфері торгівлі та фінансів. Ці кроки стали важливим сигналом міжнародної єдності у стримуванні агресора.

Дипломатична блокада рф доповнилася транспортною: держави Балтії та Польща 4 квітня 2022 року одночасно заявили про закриття кордонів з рф та білоруссю. Естонія 17 квітня 2022 року закрила доступ російським кораблям до своїх морських портів, що стало для російської економіки дуже відчутним ударом, адже Таллінн – один з найбільших транспортних хабів, якими послуговувалася рф. [33]

Необхідно наголосити на провідній ролі Литви, Латвії та Естонії у наданні Україні статусу кандидата на членство в ЄС. Литва першою підтримала цю ініціативу, а Латвія та Естонія активно сприяли її реалізації. [19] Ця подія стала історичним кроком для України, зміцнивши її геополітичні позиції та перспективи інтеграції до європейського безпекового простору.

Підтримка України в рамках НАТО також є визначальною. Балтійські країни активно сприяли рішенням про збільшення військової присутності в регіоні та закликали до надання Україні сучасних видів озброєння. У червні 2023 року вони підтримали ініціативу розширення військової допомоги Україні, що є важливим фактором у зміцненні її обороноздатності.

Держави Балтії також ініціювали низку рішень у ЄС, спрямованих на економічне ослаблення агресора. [99] У грудні 2022 року вони підтримали введення дев'ятого пакету санкцій, акцентуючи увагу на фінансових та енергетичних обмеженнях. [14]

Держави Балтії з початком повномасштабної війни в Україні послідовно демонструють свою рішучість і принциповість у підтримці української державності на міжнародній арені. Їх політичні кроки з самого початку агресії, зокрема вимога введення більш жорстких санкцій проти Росії, свідчать про чітке розуміння важливості зміцнення обороноздатності України. Литва підтримала введення обмежень на торгівлю та енергетичний сектор, а також на фінансові та

високотехнологічні транзакції з Росією; Латвія активно виступала за блокування фінансових потоків, заборону на енергетичні поставки та обмеження у військово-промисловій сфері, що мало на меті завдати економічного удару по Росії, обмежуючи її можливості фінансувати агресію.

Такі санкції відіграють ключову роль у послабленні економічної бази агресора, що безпосередньо впливає на стабільність та безпеку України. Латвія також наполегливо виступала за посилення санкцій, переконуючи інші держави ЄС приймати жорсткіші заходи, що сприяє ізоляції Росії на міжнародній арені.

У 2023 році Латвія стала одним із лідерів у просуванні 11-го пакету санкцій Європейського Союзу, який включав обмеження на експорт до Росії технологій подвійного призначення, що є важливим аспектом для послаблення її військового потенціалу. [98] Латвія також активно піднімає питання про необхідність обмеження постачання російських енергоресурсів до Європи, зокрема природного газу. Цей підхід спрямований на зменшення залежності Європи від енергетичних ресурсів Росії, що має стратегічне значення для безпеки всієї Європи. Водночас це значно послаблює економічну стабільність Росії, що є важливим фактором у зменшенні її здатності вести війну на тривалий період.

Литва стала одним із головних адвокатів України на міжнародній арені, активно піднімаючи питання важливості надання військової, гуманітарної та економічної допомоги Україні в умовах війни з Росією. Ця активна позиція Литви сприяє зміцненню обороноздатності України і підтримці стабільності в Європі.

Варто відмітити, що Литва виступила одним з ініціаторів надання Україні статусу кандидата на вступ до Європейського Союзу, що значною мірою підтримує зміцнення її політичних та економічних інституцій. [83] Це не лише спрощує можливості для інтеграції в європейську безпекову систему, але й підвищує рівень міжнародної підтримки України, створюючи додаткові передумови для стабільності в регіоні. Литва також активно сприяє розвитку співпраці України з НАТО, підкреслюючи важливість забезпечення спільної оборони в умовах зростаючої загрози з боку Росії. Зокрема, підтримка Литвою

розширення військової допомоги Україні та залучення новітніх зразків озброєння надає Україні суттєву перевагу у веденні бойових дій.

Необхідно наголосити і на дипломатичній активності держав Балтії в рамках міжнародних організацій. Їх делегації активно брали активну участь у міжнародних заходах, присвячених безпеці, і в численних самітах ЄС і НАТО, де вони активно лобіювали надання військової, гуманітарної та економічної допомоги Україні. Особливо важливим був саміт НАТО у Вільнюсі в червні 2023 року, де Литва ще раз наголосила на необхідності посилення військової підтримки України і продовження санкційного тиску на Росію. [6] Ця дипломатична діяльність підсилює оборонні можливості України, сприяючи формуванню єдиної міжнародної позиції щодо підтримки Києва.

Особливу увагу Латвія приділяє створенню двосторонніх зустрічей з представниками інших країн, що дозволяє поглибити співпрацю з союзниками та забезпечити більш ефективну координацію зусиль на підтримку України. Це включає питання щодо посилення військової співпраці, обміну розвідувальною інформацією та підвищення рівня оборонної готовності всіх країн, що входять до західних альянсів, зокрема НАТО.

Литва активно співпрацює з іншими країнами Балтії, Польщею та іншими європейськими партнерами, формуючи єдиний фронт у боротьбі з російською агресією. У цьому контексті литовські політики підкреслюють, що безпека України є безпосередньо пов'язана з безпекою всієї Європи. Тому зміцнення співпраці в рамках НАТО та ЄС є важливим елементом міжнародної підтримки для України.

Особливо варто зазначити, що активність держав Балтії на міжнародних майданчиках допомогла привернути увагу до ситуації в Україні, сприяючи залученню додаткової гуманітарної та військової допомоги. Зокрема, литовська дипломатія стала важливим фактором у формуванні глобального консенсусу щодо підтримки санкцій проти Росії та визнання її агресії.

Щодо питання залучення міжнародної підтримки та лобіювання інтересів України, то Литва активно лобіює підтримку України на міжнародному рівні,

виступаючи як ключовий адвокат українських інтересів у світі. Литовська дипломатія зосереджена не тільки на внутрішньому політичному тиску, але й на формуванні міжнародної коаліції, яка б підтримала Україну у її боротьбі з російською агресією. Варто підкреслити, що Литва організувала численні міжнародні конференції з питань підтримки України, залучаючи представників багатьох країн і різноманітних міжнародних організацій. [81] Ці заходи стали платформами для обговорення не лише гуманітарної допомоги, а й надання військової допомоги, що має критичне значення для зміцнення обороноздатності України.

У 2023 році Литва ініціювала створення спеціального фонду Європейського Союзу для підтримки реконструкції та економічного відновлення України, в рамках якого було виділено понад 1,5 млрд євро. [94] Ці кошти спрямовані на відновлення критичної інфраструктури, підтримку малих і середніх підприємств, а також на проведення реформ у таких важливих сферах, як освіта та охорона здоров'я. Литва активно залучає фінансові ресурси для відновлення України, підкреслюючи важливість міжнародної підтримки для стабільності країни та її економічного відновлення.

Важливим є також те, що Латвія активно піднімає на міжнародних майданчиках питання про необхідність створення додаткових механізмів допомоги Україні, зокрема щодо зміцнення її оборонних спроможностей через надання новітнього озброєння та технологій.

Отже, Литва, Латвія та Естонія відіграють важливу роль як стратегічні союзники України, активно підтримуючи її в політичній, військовій та гуманітарній сферах. Ці три держави Балтії мають спільний досвід боротьби з радянським режимом, що значною мірою визначило їхню нинішню політичну орієнтацію, яка активно підтримує незалежність України. З початку російської агресії вони стали відданими партнерами України на міжнародній арені, активно лобюючи українські інтереси в ЄС, НАТО та інших міжнародних організаціях. Завдяки цьому Україна отримала суттєву політичну підтримку та допомогу в ряді ключових аспектів, таких як санкції проти Росії, надання статусу кандидата

в ЄС, інтеграція до європейських безпекових структур і розвиток обороноздатності. Таким чином, політичні ініціативи Литви, Латвії та Естонії є потужним інструментом підтримки України. Їхня здатність консолідувати міжнародну спільноту навколо захисту українських інтересів є прикладом ефективного дипломатичного впливу, який безпосередньо сприяє зміцненню безпеки України та регіону загалом.

3.2. Фінансово-економічна допомога Україні від держав Балтії

З початку російської агресії держави Балтії продемонстрували неабияку рішучість у підтримці України, як на дипломатичному, так і на військовому рівнях. Їхня роль у зміцненні обороноздатності України пов'язана також і з фінансовою допомогою. Таблиця 3.2 демонструє загальну картину урядової фінансової допомоги Україні у відсотках від ВВП держав Балтії.

Таблиця 3.2

Урядова фінансова допомога Україні від партнерів (січень 2022 року – листопад 2024 року)

Країна	Допомога від країни, % від ВВП	Загальна сума, млрд євро
Естонія	0,029	0,010
Литва	0,067	0,042
Латвія	0,128	0,047

Джерело: сформовано автором на основі [107]

Як видно з таблиці, пряма фінансова допомога держав Балтії є досить обмежена. Тому їх активна роль полягає у лобіюванні посилення санкцій проти Росії, адже економічний тиск на Москву створює додаткові умови для посилення оборонних спроможностей України.

Не менш важливою є підтримка держав Балтії в рамках програм Європейського Союзу, таких як European Peace Facility (EPF) та EU Macro-

Financial Assistance (MFA). Ці програми передбачають не тільки фінансування критично важливих оборонних потреб України, але й підтримку її стабільності та відновлення економіки. Литва, Латвія та Естонія активно сприяють залученню додаткових коштів для фінансування реформ у секторі безпеки та оборони, що є важливим елементом у зміцненні загальної обороноздатності держави. В листопаді 2022 року Єврокомісія прийняла пропозицію надати Україні 18 млрд євро підтримки у вигляді позик на 2023 рік через новий інструмент MFA+. 14 грудня 2022 року Європейський парламент і Рада прийняли Регламент про інструмент MFA+. Комісія та Україна підписали Меморандум про взаєморозуміння та Угоду про кредитну лінію 16 січня 2023 року, обидва вони набули чинності в той же день. [108]

Литва виступає одним із найбільших донорів для України в умовах повномасштабної війни, надаючи суттєву фінансову та економічну допомогу. З початку вторгнення Росії у 2022 році Литва виділила понад 100 млн євро на гуманітарну підтримку та відновлення інфраструктури України. Частина цих коштів була спрямована на відновлення критично важливих об'єктів, таких як школи, лікарні та житлові будинки, особливо в постраждалих регіонах. Варто зазначити, що це не лише допомога в безпосередньому відновленні інфраструктури, а й сприяння стабільності українського населення, яке переживає важкі часи війни.

Одним із ключових аспектів підтримки є також підтримка малого та середнього бізнесу в Україні. У 2023 році Литва започаткувала ініціативи, спрямовані на підтримку українських підприємців, які були змушені шукати можливості для розвитку бізнесу за межами України через війну. Зокрема, була виділена суттєва фінансова підтримка у вигляді грантів для допомоги українцям у відкритті та розширенні бізнесу. Одним із прикладів є програми, спрямовані на створення нових робочих місць і розвиток підприємств у Литві, які передбачають фінансування через спеціальні субсидії та гранти. У цьому процесі активну участь брали державні та міжнародні організації, включно з Міжнародною організацією з міграції (ІОМ), яка допомагала українцям реалізовувати

підприємницькі ініціативи та відкривати власні справи. [101; 67] Ці гранти дозволяють українським бізнесменам адаптувати свої підприємства до нових умов роботи в умовах війни. Програма також включала навчання та консультації, які допомогли підприємцям оптимізувати свої бізнес-процеси, зміцнюючи економічну стійкість країни. Важливо підкреслити, що така підтримка є важливим кроком для зміцнення економіки України в період, коли зростають економічні труднощі через бойові дії та руйнування інфраструктури.

Литва також активно сприяє залученню міжнародних інвестицій для відновлення України, зокрема через участь у програмах ЄС та інших міжнародних ініціативах, спрямованих на стабільність економіки та підтримку інфраструктури в умовах війни. Це дозволяє Україні не лише отримувати необхідні ресурси для відновлення, але й зміцнювати свої економічні позиції на міжнародній арені, що є важливим фактором для її довгострокової стабільності.

Крім того, Латвія сприяє розвитку економічних зв'язків між Україною та країнами Балтії. У 2023 році Латвія ініціювала створення спеціального економічного форуму.

У 2023 році в Латвії відбувся щорічний Всесвітній латвійський економічний і інноваційний форум (WLEIF 2023). Цей захід, організований у Ризі, об'єднав українських, латвійських підприємців та представників міжнародного бізнесу, зокрема для обговорення економічного розвитку, інновацій у різних галузях та залучення інвестицій. Форум був організований Міністерством закордонних справ Латвії у співпраці з Агенцією інвестицій та розвитку Латвії та іншими партнерами. Основними темами стали залучення робочої сили, розвиток медицини, енергетики та підвищення економічного бренду країни. [91] Латвійські банки також активно підтримують український бізнес, надаючи кредитні програми для компаній, що дозволяє підприємствам відновлювати свою діяльність і створювати нові робочі місця, тим самим сприяючи економічному відродженню.

Необхідно наголосити, що Латвія не лише надає фінансову допомогу, але й виступає посередником у зростанні економічної співпраці між Україною та

іншими європейськими державами. Її ініціативи допомагають не тільки відновити економічну діяльність в Україні, але й зміцнити регіональну економіку через залучення нових бізнес-партнерів та інвестицій. Таким чином, латвійська підтримка є важливим фактором для інтеграції України в європейські економічні структури, що сприятиме її стабільності на довгострокову перспективу.

Щодо Естонії, то з початку війни естонський уряд виділив близько 10 млн євро для допомоги Україні. Ці кошти були використані на розвиток цифрової інфраструктури та надання консультацій з питань кібербезпеки. Одним із найбільш значущих проєктів стало співробітництво між Міністерством цифрової трансформації України та естонськими експертами у сфері електронного урядування. У 2023 році розпочато спільний проєкт, спрямований на розвиток електронних послуг в Україні, що дозволяє громадянам отримувати доступ до державних послуг в онлайн-форматі. Це не лише зручність для населення, але й ключовий елемент для модернізації українських державних інститутів, що в умовах війни є надзвичайно важливим для забезпечення стабільності управління.

Отже, фінансово-економічна допомога держав Балтії є одним із ключових аспектів їхньої підтримки України у протистоянні російській агресії. Литва, Латвія та Естонія не лише надають гуманітарну допомогу, але й активно працюють над відновленням економіки України, зосереджуючи свої зусилля на стратегічних напрямках, таких як інфраструктурні проєкти, цифровізація та інтеграція українського бізнесу в європейські ринки. Допомога держав Балтії спрямована не лише на поточні потреби України під час війни, але й на довгострокову перспективу. Вони активно підтримують ініціативи, що сприяють модернізації української економіки, включаючи розвиток малого та середнього бізнесу, впровадження сучасних цифрових технологій та забезпечення стабільного фінансування для критично важливих секторів економіки. Це дозволяє Україні не лише відновлюватися після руйнувань, спричинених бойовими діями, але й закладати основу для сталого економічного зростання в майбутньому.

Інвестиції у цифрові технології та кібербезпеку з боку Естонії, розвиток економічних зв'язків та гуманітарна допомога з боку Латвії, а також підтримка інфраструктурних проєктів та сприяння розвитку малого бізнесу з боку Литви — все це є складовими частинами загальної стратегії підтримки України. Кожна з держав Балтії робить свій внесок у різні сфери, що дозволяє комплексно підходити до вирішення економічних проблем України.

Важливою частиною фінансово-економічної допомоги є участь держав Балтії у міжнародних програмах, спрямованих на підтримку України. Вони беруть участь у ініціативах Європейського Союзу та НАТО, що забезпечують фінансування на відбудову інфраструктури, підтримку фінансової стабільності та економічних реформ. Балтійські країни не лише самі роблять внесок у ці програми, але й лобіюють залучення додаткових ресурсів від інших країн-членів ЄС, акцентуючи на важливості колективної підтримки у боротьбі з агресією та відновленні економіки.

3.3 Гуманітарна допомога в умовах війни

З початком повномасштабної агресії Росії проти України в 2022 році, держави Балтії стали незамінними партнерами України у гуманітарній сфері, надаючи широкий спектр допомоги для підтримки тих, хто постраждав від війни. Варто підкреслити, що гуманітарна підтримка цих країн не обмежується лише матеріальними поставками, але й включає активну участь у міжнародних ініціативах та підтримку українців у складних умовах війни.

Литва, Латвія та Естонія не лише надають медичні засоби, харчові продукти та предмети першої необхідності, а й активно сприяють створенню умов для тимчасового розміщення біженців. Підкреслюючи важливість цих дій, необхідно зазначити, що держави Балтії продовжують активно співпрацювати з міжнародними організаціями, такими як ООН, Червоний Хрест, Європейський Союз і НАТО. Це дає можливість скоординувати зусилля для забезпечення

найбільш ефективної гуманітарної допомоги, що є вкрай важливим для підтримки стійкості України в умовах війни.

Таблиця 3.3 демонструє загальну картину урядової гуманітарної допомоги Україні у відсотках від ВВП держав Балтії.

Таблиця 3.3

Урядова гуманітарна допомога Україні від партнерів (січень 2022 року – листопад 2024 року)

Країна	Допомога від країни, % від ВВП	Загальна сума, млрд євро
Естонія	0,029	0,010
Литва	0,067	0,042
Латвія	0,128	0,047

Джерело: сформовано автором на основі [107]

Литва, наприклад, виділила значні ресурси для надання медичних засобів, зокрема ліків для лікування поранених, а також для постачання обладнання для українських лікарень, що не тільки зменшує втрати серед мирного населення, а й дозволяє Україні підтримувати обороноздатність. Латвія, в свою чергу, активно працює з міжнародними гуманітарними організаціями для координації поставок харчових продуктів та інших життєво важливих товарів, а також підтримує освітні проекти для дітей-біженців, що зберігає потенціал майбутнього покоління. Станом на 2023 рік Латвія надала Україні гуманітарну допомогу на суму 56 млн євро. Ця підтримка включала медичне обладнання, підтримку критичної інфраструктури (генератори та трансформатори тощо), їжу, засоби гігієни, ліки та інші необхідні ресурси. Крім цього, значну роль у допомозі відігравали латвійські підприємства, громадські організації та приватні особи, які забезпечували додаткову допомогу, таку як товари харчування та гігієни, дитяче харчування та підгузки, медикаменти, перев'язувальні матеріали, обладнання та ліжка для лікарень, теплий одяг, мікрогенераторні станції, акумулятори та зарядні станції тощо. [76]

Естонія, маючи великий досвід у сфері цифрових технологій, також надає гуманітарну допомогу, зокрема в сфері цифрових рішень для забезпечення доступу до важливої інформації та послуг. В умовах війни, коли інфраструктура України зазнає серйозних пошкоджень, підтримка естонських фахівців у розробці та впровадженні цифрових платформ для відновлення управлінських процесів і медичних послуг є надзвичайно важливою.

Необхідно наголосити, що гуманітарна допомога держав Балтії має значний вплив на зміцнення обороноздатності України. Підтримка постраждалих від війни громадян не лише допомагає зберегти соціальну стабільність, але й забезпечує ресурси для продовження активних бойових дій. Достатній рівень медичної допомоги, харчування та тимчасового житла дозволяє мобілізувати ресурси для відновлення критично важливої інфраструктури, що, в свою чергу, є ключовим чинником для ефективного протистояння агресії.

Цей багатовекторний підхід держав Балтії до гуманітарної допомоги Україні демонструє, наскільки важливе співробітництво на міжнародному рівні в умовах війни для забезпечення національної безпеки. Залучення міжнародних організацій та координація гуманітарної допомоги дозволяють зберегти цілісність держави та її здатність до оборони, що є важливим елементом у боротьбі за незалежність і суверенітет України.

Литва стала одним з лідерів серед держав Балтії в наданні гуманітарної допомоги Україні, зокрема в сфері медицини. З початком війни литовський уряд активно організував постачання значних партій медичного обладнання та медикаментів. Варто зазначити, що поставки включали не лише базові ліки, але й хірургічні інструменти, системи для переливання крові та інші засоби, необхідні для лікування поранених. Литва виділила понад 20 вантажівок з медичною допомогою, що включала необхідні матеріали для лікування в умовах активних бойових дій. Це є свідченням того, як литовська підтримка допомагає зберегти функціональність української медичної системи в умовах війни.

Не менш важливою є і підтримка біженців. Литва стала однією з основних країн, що приймає українських біженців, надавши їм не лише житло, а й

соціальну підтримку та доступ до медичних послуг. Станом на жовтень 2024 року в Литві було зареєстровано понад 91 195 біженців з України, які проживають в країні за тимчасовими дозволами на проживання, наданими в межах тимчасового захисту. [106] Ці біженці становлять близько 2,5% населення Литви, що є значним показником для невеликої країни. Більшість із них отримують соціальну, психологічну підтримку та можливості для інтеграції, включно з мовними курсами та працевлаштуванням. Ця підтримка має не лише гуманітарне значення, але й важливу роль у зміцненні національної безпеки України, оскільки дозволяє зберігати соціальну стабільність і робить внесок у відновлення економіки та інфраструктури країни.

Литва також активно співпрацює з міжнародними організаціями, такими як Червоний Хрест, для забезпечення гуманітарної допомоги. Литовські волонтери допомагають українським родинам, надаючи консультації, правову підтримку та психологічну допомогу, що є надзвичайно важливим для тих, хто пережив важкі моменти війни. Ці заходи дають змогу не лише зберігати життєдіяльність у країні, але й підвищують моральний дух населення, що є важливим аспектом зміцнення обороноздатності України.

Зазначені кроки є частиною загальної стратегії Литви щодо підтримки України та зміцнення її обороноздатності, зокрема в гуманітарній сфері. Підтримка, яку надає Литва, допомагає не тільки зберегти життя і здоров'я громадян, але й сприяє інтеграції біженців та підтримує стійкість української економіки та соціальних систем, що є ключовим для довгострокової обороноздатності України в умовах війни.

Латвія, одна з держав Балтії, активно підтримує Україну в умовах війни, зокрема в сфері соціальної інтеграції українських біженців. Латвійський уряд організував програму розселення, яка включає забезпечення житлом, харчуванням, соціальними виплатами та доступом до охорони здоров'я. Це є важливим кроком для забезпечення нормальних умов життя для понад 61480 українських біженців, які знайшли прихисток у Латвії. [106] Така підтримка дозволяє біженцям поступово адаптуватися до нових реалій та інтегруватися в

латвійське суспільство, що є надзвичайно важливим для збереження соціальної стабільності в умовах війни.

Особливо важливим аспектом латвійської допомоги є психологічна підтримка. Латвійські фахівці з психології та соціальної роботи організують групові та індивідуальні консультації для постраждалих від війни, включаючи дітей та дорослих. У 2023 році було відкрито кілька центрів підтримки для українських сімей, де надається допомога з інтеграції, психологічної адаптації та юридичних консультацій. Наприклад, у Ризі функціонує центр допомоги, де українські біженці можуть отримати підтримку з адаптації до життя в Латвії, включаючи юридичні послуги, психологічну підтримку та консультації щодо житла й роботи. Крім того, підтримку забезпечують різноманітні місцеві й міжнародні організації, що сприяє ефективній інтеграції біженців в країні. [73]

Необхідно підкреслити, що латвійські волонтерські організації також активно співпрацюють з українськими партнерами для організації збору гуманітарної допомоги, що включає постачання харчових продуктів, одягу, засобів гігієни та інших необхідних товарів для мирного населення в зонах бойових дій. Це дає змогу підтримувати не тільки біженців, але й тих, хто залишився в Україні, надаючи їм критично важливу допомогу в цей складний час.

Загалом, латвійська допомога сприяє не лише соціальній інтеграції та психологічній підтримці біженців, а й підвищує стійкість українського населення до важких умов війни, зміцнюючи обороноздатність України в широкому контексті, зокрема в аспекті гуманітарної допомоги та підтримки морального духу.

Естонія, відома своїми успіхами у сфері цифрових технологій, активно підтримує Україну в умовах війни, зокрема через надання доступу до інноваційних цифрових сервісів та освітніх програм для українських біженців. З початку війни Естонія прийняла понад 63265 українських біженців, забезпечуючи їх житлом, медичними послугами та соціальною підтримкою.

[106] Однак варто зазначити, що одним з важливих аспектів естонської допомоги є розвиток цифрових технологій для зручності біженців.

Естонія впроваджує онлайн-платформи для надання соціальної допомоги та доступу до державних послуг, що значно спрощує процес інтеграції та адаптації біженців. Ці цифрові сервіси дозволяють легко отримувати необхідну допомогу без необхідності фізично відвідувати державні установи. Такий підхід є важливим для людей, які опинилися в складних умовах і потребують оперативної підтримки.

Необхідно підкреслити, що Естонія також зробила значний вклад у освіту українських дітей. У 2023 році естонський уряд запустив кілька освітніх програм, спрямованих на навчання українських школярів мовам, адаптацію до естонської освітньої системи та підтримку у вивченні STEM-дисциплін (наука, технології, інженерія, математика). Ці програми дають змогу українським дітям продовжити освіту в умовах війни, а також допомагають інтегруватися в нове середовище, забезпечуючи підтримку на шляху до соціальної та культурної адаптації. Наприклад, Естонська рада з досліджень координує ініціативи для розвитку неформального STEM-навчання, включаючи гуртки та позашкільні активності, що сприяють адаптації учнів і підвищують інтерес до цих дисциплін у майбутньому. [72; 57]

Естонія також активно залучена до цифрової підтримки України на рівні державних і гуманітарних ініціатив. Зокрема, естонські експерти надають консультації з побудови інформаційних систем, що дозволяють ефективно координувати гуманітарну допомогу та облік біженців. Розробка платформ для обліку біженців дозволяє не тільки зібрати точну інформацію про потреби, а й ефективно розподіляти ресурси, що є критично важливим у часи війни.

Таким чином, естонська підтримка допомагає Україні в зміцненні цифрової інфраструктури та забезпечує рівний доступ до освітніх та соціальних послуг для біженців, що є важливою складовою в процесі адаптації та інтеграції, а також у зміцненні стійкості країни перед викликами війни.

Держави Балтії тісно співпрацюють з міжнародними організаціями, такими як ООН, Європейський Союз, НАТО та Червоний Хрест, що дозволяє координувати надання гуманітарної допомоги та підвищувати її ефективність. Литва, Латвія та Естонія беруть участь у багатосторонніх ініціативах, спрямованих на забезпечення безпеки та підтримки постраждалих регіонів України. Вони організують міжнародні конференції та форуми для збору коштів на гуманітарні потреби, залучають додаткових донорів та координують свої зусилля з іншими країнами-членами ЄС. Їхня підтримка виходить за межі термінових гуманітарних потреб і спрямована на довгострокову інтеграцію біженців, їхню соціальну адаптацію та відновлення української інфраструктури.

Особливу увагу держави Балтії приділяють допомозі українським дітям, що постраждали від війни. Литва, Латвія та Естонія організують літні табори для дітей з України, де вони можуть відновити своє психоемоційне здоров'я, взяти участь у культурних заходах та отримати підтримку від психологів. Це сприяє їхній соціальній адаптації та полегшує інтеграцію у нове середовище.

Балтійські країни також надають допомогу українським сім'ям через програми сімейного супроводу, що включають правову підтримку, консультації з пошуку житла та організацію медичних послуг. Волонтери допомагають українським родинам знаходити роботу, надають мовні курси та консультують з питань освіти.

Таким чином, гуманітарна допомога держав Балтії охоплює широкий спектр заходів, що спрямовані на підтримку українського народу в умовах війни. Вона включає медичну та психологічну допомогу, забезпечення тимчасового розміщення біженців, відновлення інфраструктури та підтримку дітей, що постраждали від війни. Ця допомога є важливим елементом загальної стратегії підтримки України, що сприяє збереженню її соціальної стабільності та забезпеченню майбутнього покоління.

Висновки до розділу 3

У третьому розділі роботи детально досліджено політико-дипломатичну, фінансово-економічну та гуманітарну підтримку, яку Литва, Латвія та Естонія надавали Україні в умовах війни:

1. Держави Балтії послідовно підтримували Україну на міжнародній арені, відстоюючи її інтереси у таких організаціях, як ООН, Європейський Союз та НАТО. Литва, Латвія та Естонія неодноразово ініціювали введення нових санкцій проти Росії, закликали до розширення міжнародної підтримки України та виступали з політичними заявами, що підкреслюють їхню солідарність з українським народом. Вони активно лобіювали надання Україні статусу кандидата на членство в ЄС та закликали до збільшення військової допомоги з боку західних союзників.

2. Фінансово-економічна підтримка України з боку Балтійських країн мала суттєвий вплив на стабілізацію української економіки під час війни. Литва, Латвія та Естонія виділили значні кошти на підтримку відновлення критичної інфраструктури, допомогу малому бізнесу та розвиток цифрових технологій. Вони взяли активну участь у спільних європейських ініціативах, спрямованих на економічне відновлення України, та залучали додаткові ресурси через міжнародні програми. Ця фінансова допомога сприяла зміцненню економічної стійкості України та її інтеграції у європейський економічний простір.

3. Гуманітарна підтримка держав Балтії стала важливим елементом допомоги українському населенню, що постраждало від війни. Литва, Латвія та Естонія організували постачання великих обсягів гуманітарної допомоги, включаючи медичні засоби, продукти харчування та необхідні товари для мирного населення. Вони активно приймали українських біженців, надаючи їм житло, соціальну допомогу, доступ до освіти та медичних послуг. Особливу увагу було приділено психологічній підтримці дітей та родин, що постраждали від військових дій.

4. Політико-дипломатична, фінансова та гуманітарна підтримка з боку держав Балтії демонструє глибоку солідарність з Україною та готовність до

рішучих дій у протистоянні російській агресії. Їхня активність на міжнародній арені, а також конкретні кроки з надання матеріальної та гуманітарної допомоги, сприяють зміцненню міжнародної підтримки України та її інтеграції у європейські структури. Литва, Латвія та Естонія показали приклад того, як невеликі держави можуть мати вагомий вплив на міжнародну політику, об'єднуючи зусилля для досягнення спільної мети — миру та стабільності у Європі.

ВИСНОВКИ

У результаті проведеного дослідження вдалося охопити широкий спектр аспектів взаємодії України з країнами Балтії в умовах російсько-української війни, а також оцінити роль Литви, Латвії та Естонії у підтримці України на різних рівнях:

1. Аналіз історичного розвитку відносин між країнами Балтії та Україною у період з 2014 до 2022 року показав, що Литва, Латвія та Естонія послідовно підтримували Україну, захищаючи її суверенітет та територіальну цілісність. Відразу після анексії Криму та початку війни на Донбасі держави Балтії виступили з ініціативами щодо введення санкцій проти Росії та стали надійними партнерами України на міжнародній арені.

2. Дослідження змін у відносинах між Україною та Балтійськими країнами після початку повномасштабного вторгнення Росії у 2022 році підтвердило, що Литва, Латвія та Естонія посилили свою підтримку, як на дипломатичному, так і на військовому рівнях. Вони активізували свої дії, стали учасниками багатонаціональних військових ініціатив, демонструючи високий рівень солідарності з Україною.

3. Оцінка впливу військової допомоги з боку Балтійських країн на обороноздатність України показала, що надана зброя, військова техніка та засоби зв'язку мали вирішальне значення для успішного протистояння російській агресії. Держави Балтії зробили важливий внесок у зміцнення оборонних можливостей української армії.

4. Визначення ефективності тренувань та їхній вплив на професійний рівень української армії підтвердило, що навчання, організовані Балтійськими країнами, суттєво підвищили рівень підготовки українських військових. Інструктори Литви, Латвії та Естонії надавали важливі знання з використання сучасних озброєнь та тактичної медицини, що сприяло адаптації української армії до стандартів НАТО.

5. Опис участі держав Балтії у міжнародних військових ініціативах та коаліціях, спрямованих на підтримку України, показав, що Литва, Латвія та

Естонія відіграли ключову роль у багатонаціональних навчаннях, спільних операціях та проєктах НАТО. Їхня участь зміцнила міжнародну коаліцію на підтримку України та сприяла покращенню взаємодії українських та союзницьких військових сил.

6. Розгляд основних аспектів політико-дипломатичної підтримки з боку Литви, Латвії та Естонії засвідчив, що ці країни послідовно підтримували українські ініціативи в міжнародних організаціях, активно лобіювали надання Україні статусу кандидата в члени ЄС та закликали до посилення санкцій проти Росії.

7. Аналіз масштабів та напрямків фінансово-економічної допомоги з боку Литви, Латвії та Естонії виявив, що фінансова підтримка сприяла стабілізації української економіки. Держави Балтії активно долучалися до відновлення інфраструктури, підтримки малого бізнесу та розвитку цифрових технологій, забезпечуючи стійкість економіки України в умовах війни.

8. Дослідження ключових гуманітарних ініціатив, що реалізовувались Литвою, Латвією та Естонією з початку війни, показало, що ці країни надали значну гуманітарну допомогу українському населенню. Вони забезпечували медичні потреби, допомагали біженцям, організовували підтримку дітей та родин, що постраждали від війни, а також сприяли їхній інтеграції у нові умови життя.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Андерс Аслунд: Українська держава функціонує напроцуд добре. Укрінформ. [ukrinform.ua URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3818162-anders-aslund-ukrainska-derzava-funkcionue-naprocud-dobre.html](https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/3818162-anders-aslund-ukrainska-derzava-funkcionue-naprocud-dobre.html)
2. Аракелян Д.В. Зовнішня політика країн Балтії в контексті розширення ЄС та НАТО: дис. ...канд. політ. наук : 23.00.04 / Київський національний ун-т ім. Т.Г. Шевченка. К., 2008. 213 с.
3. Боярчук Т. Естонські інструктори навчають українських військових у Великобританії *lb.ua*. URL: https://lb.ua/world/2024/12/08/649160_estonski_instruktori_navchayut.html
4. Бульвінський А. Г. Історичні основи зовнішньополітичного курсу пострадянських країн: монографія. К., 2023. 464 с.
5. В Естонії припиняється трансляція низки російських та білоруських телеканалів *IA Inetrfax-Україна* URL: <https://interfax.com.ua/news/general/801732.html>
6. Вівер Джон, Саміт НАТО 2023 року в ретроспективі. *nato.int*. <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2023/07/27/samt-nato-2023-roku-v-retrospektiv/index.html>
7. Генеральний секретар НАТО окреслив прядок денний Варшавського саміту. URL: http://www.nato.int/cps/en/natohq/news_133063.htm?selectedLocale=uk.
8. Гончаров К. Литва передала Україні партію військової допомоги. *DW*. 09.12.2021 URL: <https://www.dw.com/uk/lytva-peredala-ukraini-partiiu-viiskovoi-dopomohy/a-60064814>
9. Давимука О. О., Кравченко В. В. Особливості безпекової співпраці України та Литви в умовах протидії російській загрозі. Стратегічні пріоритети. № 3 – 4 (51). 2019. С. 70–75.
10. Дев'ята безпекова угода. Латвія розраховує на допомогу України. *rfi.fr*. RFI. 11 квітня 2024. URL: <https://www.rfi.fr/європа/20240411-дев-ята-безпекова-угода-латвія-розраховує-на-допомогу-україни>

11. Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Естонською Республікою. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/233_008#Text
12. Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Латвійською Республікою. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/428_002#Text
13. Договір про дружбу і співробітництво між Україною і Литовською Республікою. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/440_014#Text
14. ЄС остаточно схвалив 9-ий пакет санкцій проти Росії. Європейська правда. *epravda.com.ua*. URL: <https://www.epravda.com.ua/news/2022/12/16/695102/>
15. Кутелева І. Естонія відправляє новий пакет військової допомоги Україні. *euointegration.com.ua*. URL: <https://www.euointegration.com.ua/news/2024/11/16/7198544/>
16. Латвія збільшила підготовку українських військових. *mil.in.ua*. URL: <https://mil.in.ua/uk/news/latviya-zbilshyla-pidgotovku-ukrayinskyh-vijskovykh/>
17. Литва з 2014 офіційно і безкоштовно надає зброю Україні. 26.01.2018 URL: https://galinfo.com.ua/news/lytva_z_2014_ofitsiyno_i_bezkoshtovno_nadaie_z_broyu_ukraini_279686.html
18. Литва конфісковуватиме автомобілі з реєстрацією РФ, які в'їжджатимуть у країну. *rbc.ua*. URL: <https://www.rbc.ua/rus/news/litva-konfiskovuvatime-avtomobili-reestratsieyu-1694524431.html>
19. Литва першою заявила про готовність підтримати вступ України до ЄС – Зеленський. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-politics/3275930-litva-persou-zaavila-pro-gotovnist-pidtrimati-vstup-ukraini-do-es-zelenskij.html>
20. Лосовський І. С. Зовнішньополітична стратегія Росії щодо країн пострадянського простору як реалізація «нової доктрини обмеженого суверенітету». *Стратегічна панорама*. 2018. № 2. С. 19–30.
21. Марценюк Р. Військова співпраця України та країн Балтії (1991–2017) *Європейські історичні студії: науковий журнал* 2018, № 8, с. 165-220 DOI <http://doi.org/10.17721/2524-048X.2017.08.165-220>

22. Міністр оборони України у Литві: Меморандум про виробництво зброї та 10 млн євро підтримки *lrt.lt*

URL: <https://www.lrt.lt/ua/novini/1263/2421580/ministr-oboroni-ukrayini-u-litvi-memorandum-pro-virobnitstvo-zbroyi-ta-10-mln-ievro-pidtrimki>

23. Міноборони України та Естонії підписали меморандум про взаєморозуміння. *IA Interfax-Україна interfax.com.ua.*

URL: <https://interfax.com.ua/news/general/1028943.html>

24. Оборонні витрати Естонії в 2022 році зростуть до рекордних 2,3% ВВП *IA Inetrfax-Україна* URL: <https://interfax.com.ua/news/general/784807.html>

25. Омельченко М. Рік в одному окопі: Як Литва підтримує Україну у війні за Незалежність *lrt.lt*. URL: <https://www.lrt.lt/ua/novini/1263/1925365/rik-v-odnomu-okopi-iak-litva-pidtrimuie-ukrayinu-u-viini-za-nezalezhnist>

26. Палій Г. Допомога Латвії Україні в умовах війни та інтенсифікація двосторонніх відносин. URL: <https://niss.gov.ua/news/statti/dopomoha-latviyi-ukrayini-v-umovakh-viyny-ta-intensyfikatsiya-dvostoronnikh-vidnosyn>

27. Пасічко В. Обороздатність держави: теоретичні основи системного дослідження. *Політичний менеджмент*. 2008. № 2. С. 135-143.

28. Підтримка країн Балтії додає нам сили. 12.01.2024 *Урядовий кур'єр*. URL: <https://ukurier.gov.ua/uk/articles/pidtrimka-krayin-baltiyyi-dodaye-nam-sili/>

29. Посольство України в Латвії відвідали представники ЗСУ. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-diaspora/3223483-posolstvo-ukraini-v-latvii-vidvidali-predstavniki-zsu.html>

30. Рада ЄС ухвалила 14-й пакет санкцій стосовно РФ. *epravda.com.ua.* URL: <https://epravda.com.ua/news/2024/06/24/715629/>

31. Регулятори України та Литви підписали Меморандум про партнерство у сфері регулювання енергетики та водопостачання 26.03.2024 *nerc.gov.ua.* URL: <https://www.nerc.gov.ua/news/regulyatori-ukrayini-ta-litvi-pidpisali-memorandum-pro-partnerstvo-u-sferi-regulyuvannya-energetiki-ta-vodopostachannya>

32. Санкції проти РФ. *mfa.gov.ua.* <https://mfa.gov.ua/protidiya-agresiyi-rtf/sankciyi-proti-rtf>

33. Сухобокова О. О. Політична та військова допомога країн Балтії Україні у перші місяці повномасштабної російсько-української війни. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/download/237/6298/13333-1?inline=1>

34. У Литві починаються міжнародні навчання «Сильний грифон». *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-world/3916038-u-litvi-rosinautsa-miznarodni-navcanna-silnij-grifon.html>

35. Угода між Україною та Латвійською Республікою про довгострокову підтримку та безпекові зобов'язання *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. president.gov.ua. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ugoda-mizh-ukrayinoyu-ta-latvijskoju-respublikoyu-pro-dovgos-90189>

36. Угода про співробітництво у сфері безпеки між Україною та Литовською Республікою. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. president.gov.ua. URL: <https://president.gov.ua/news/ugoda-pro-spivrobitnictvo-u-sferi-bezpeki-mizh-ukrayinoyu-ta-91809>

37. Україна та Естонія уклали двосторонню безпекову угоду. *Офіційне інтернет-представництво Президента України*. president.gov.ua. URL: <https://www.president.gov.ua/news/ukrayina-ta-estoniya-uklali-dvostoronnyu-bezpekovu-ugodu-91817>

38. Україна та Литва підписали меморандум про співпрацю в галузі БПЛА та РЕБ 04.11.2024 *mil.in.ua*. URL: https://mil.in.ua/uk/news/ukrayina-ta-lytva-pidpysaly-memorandum-pro-spivpratsyu-v-galuzi-bpla-ta-reb/#google_vignette

39. Українська компанія збудує завод вибухових речовин у Литві 17.10.2024. *mil.in.ua* URL: <https://mil.in.ua/uk/news/ukrayinska-kompaniya-zbuduye-zavod-vybuhovyh-rechovyn-u-lytvi/>

40. Уряд Естонії схвалив пакет військової допомоги для України *mil.in.ua* <https://mil.in.ua/uk/news/uryad-estoniyi-shvalyv-paket-vijskovoyi-dopomogy-dlya-ukrayiny/>

41. Шелест Г. Співпраця України з країнами сусідами та країнами Балтії у рамках НАТО. Портал зовнішньої політики. URL: <http://surl.li/bwprfw>
42. 2024 training cycle for the Ukrainian military begins: Lithuanian instructors depart for Operation Interflex. *kariuomene.lt*.
URL: <https://kariuomene.lt/en/2024-training-cycle-for-the-ukrainian-military-begins-lithuanian-instructors-depart-for-operation-interflex/25739>
43. About 1,500 Ukrainian soldiers to take part in military training in Lithuania in 2023 *Interfax-Україна*. URL: <https://en.interfax.com.ua/news/general/880254.html>
44. Baltic states issue joint statement on G7 support for Ukraine. *lsm.lv*.
URL: <https://eng.lsm.lv/article/politics/diplomacy/17.08.2023-baltic-states-issue-joint-statement-on-g7-support-for-ukraine.a520490/>
45. BNS. Lithuania delivers ammunition, anti-drones, field beds to Ukraine. *lrt.lt*. URL: <https://www.lrt.lt/en/news-in-english/19/2316530/lithuania-delivers-ammunition-anti-drones-field-beds-to-ukraine>
46. Countering Disinformation: Our Success Story and Best Practices. *urm.lt*.
URL: <https://ltaid.urm.lt/en/news/news/39/countering-disinformation-our-success-story-and-best-practices:361>
47. Debunk.eu. URL: <https://debunk.eu/>
48. Defence Expenditure of NATO Countries (2014-2022). *nato.int*.
URL: https://www.nato.int/nato_static_fl2014/assets/pdf/2022/6/pdf/220627-def-exp-2022-en.pdf
49. Drone Coalition *mod.gov.lv*. URL: <https://www.mod.gov.lv/en/drone-coalition-0>
50. eGA and CybExer Technologies completed the set-up of a cyber lab for the Ukrainian Armed Forces. *e-estonia.com*. URL: <https://e-estonia.com/ega-and-cybexer-technologies-completed-the-set-up-of-a-cyber-lab-for-the-ukrainian-armed-forces/>
51. Estonia leading EU project to secure Ukraine's cyber, data security. *err.ee*.
URL: <https://news.err.ee/1608760573/estonia-leading-eu-project-to-secure-ukraine-s-cyber-data-security>

52. Estonia to train Ukrainian soldiers in EU Military Assistance Mission. *err.ee*. URL: <https://news.err.ee/1608790723/estonia-to-train-ukrainian-soldiers-in-eu-military-assistance-mission>

53. Estonia trains 1,300 Ukrainian soldiers in two years *err.ee*. URL: <https://news.err.ee/1609205575/estonia-trains-1-300-ukrainian-soldiers-in-two-years>

54. Estonia, allies to trigger NATO Article 4. *news.err.ee*. URL: <https://news.err.ee/1608510812/estonia-allies-to-trigger-nato-article-4>

55. Estonia, Latvia, Lithuania call on EU to establish special tribunal for Russian crimes, *The Kyiv Independent* URL: <https://kyivindependent.com/news-feed/estonia-latvia-lithuania-call-on-eu-to-establish-special-tribunal-for-russian-crimes>

56. Estonian Defense Forces instructors are heading to the UK to train Ukrainian Armed Forces. Estonian Defence Forces. 2024. URL: <https://mil.ee/en/news/estonian-defense-forces-instructors-are-heading-to-the-uk-to-train-ukrainian-armed-forces/>

57. Estonian EdTechs are providing digital solutions to Ukrainian children free of charge. URL: <https://www.educationestonia.org/estonian-edtechs-are-providing-digital-solutions-to-ukrainian-children-free-of-charge/>

58. Estonia's €220-million military aid to Ukraine substantially diversified. *ERR News*. 06.04.2022. URL: <https://news.err.ee/1608555886/estonia-s-220-million-military-aid-to-ukraine-substantially-diversified>

59. EU Countries Agree to Train 15,000 Ukrainian Soldiers: Report. *thedefensepost.com*. URL: <https://thedefensepost.com/2022/10/05/eu-train-ukrainian-soldiers/>

60. EU Energy in figures. Statistical pocketbook 2023. P. 25 URL: <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/bb9f16ee-642f-11ee-9220-01aa75ed71a1/>

61. EU support to Ukraine. URL: <https://www.consilium.europa.eu/en/policies/european-peace-facility/>

62. EU to mobilize cyber team to help Ukraine fight Russian cyberattacks *politico.eu*. URL: <https://www.politico.eu/article/ukraine-russia-eu-cyber-attack-security-help/>

63. Gosselin-Malo Elisabeth, Baltic states to bolster border security with Russia, Belarus. *Defense News*. URL: <https://www.defensenews.com/global/europe/2024/01/19/baltic-states-to-bolster-border-security-with-russia-belarus/>

64. Havrylets Serge Lithuania sends ammo and anti-drones to Ukraine in new military aid package. *euromaidanpress.com*. URL: <https://euromaidanpress.com/2023/08/25/lithuania-sends-ammo-and-anti-drones-to-ukraine-in-new-military-aid-package/>

65. Haynes D. Ukraine war: Why the Baltic states on NATO's frontline with Russia are urging their allies to 'wake up.' *news.sky.com*. URL: <https://news.sky.com/story/ukraine-war-why-the-baltic-states-on-natos-frontline-with-russia-are-urging-their-allies-to-wake-up-13084332>.

66. Humanitarian consequences of the aggression against Ukraine : resolution / adopted by the General Assembly. *un.org*. URL: <https://digitallibrary.un.org/record/3966630?ln=en&v=pdf>

67. IOM Lithuania: Ukrainian women start businesses in Lithuania. URL: <https://lithuania.iom.int/news/iom-lithuania-ukrainian-women-start-businesses-lithuania>

68. Kond Ragnar Läti plaanib tõsta kaitsekulutused 2,5 protsendini SKP-st *err.ee*. URL: <https://www.err.ee/1608486887/lati-plaanib-tosta-kaitsekulutused-2-5-protsendini-skp-st>

69. Kristersson Ulf. Joint statement, Nordic-Baltic Summit at Harpsund. *government.se*. URL: <https://www.government.se/statements/2024/11/joint-statement-by-the-heads-of-government-of-denmark-estonia-finland-latvia-norway-poland-and-sweden/>

70. Król K. Russian Information Warfare in the Baltic States—Resources and Aims. Warsaw Institute, 20 July. 2017. URL: <https://warsawinstitute.org/russian-information-warfare-baltic-states-resources-aims/>

71. Kuczyńska-Zonik Aleksandra Baltic States' solidarity with Ukraine *IES Commentaries* 2022. No. 531 (179/2021) URL: <https://ies.lublin.pl/wp-content/uploads/2022/03/ies-commentaries-531-179-2021-.pdf>

72. Language-learning opportunities for Ukrainian war refugees. URL: <https://www.integratsioon.ee/en/language-learning-opportunities-ukrainian-war-refugees>

73. Latvia opens new support center for Ukrainians in Riga. URL: <https://rubryka.com/en/2024/01/04/tsentru-pidtrymky-ukrayintsiv/>

74. Latvia supports Ukraine. Cabinet of Ministers Republic of Latvia URL: <https://www.mk.gov.lv/en/latvia-supports-ukraine>

75. Latvia to train 2,000 Ukrainian troops this year *lsm.lv*. URL: <https://eng.lsm.lv/article/society/defense/latvia-to-train-2000-ukrainian-troops-this-year.a492666/>

76. Latvia's Aid To Ukraine as of June, 2024. *mfa.gov.lv*. URL: <https://www.mfa.gov.lv/en/media/14664/download?attachment>

77. Latvia's support to Ukraine *mod.gov.lv*. URL: <https://www.mod.gov.lv/en/support-ukraine>

78. Latvija un Ukraina paraksta saprašanās memorandu kiberdrošības jomā. Ko tas paredz? *delfi.lt* URL: <https://www.delfi.lv/193/politics/120039827/latvija-un-ukraina-paraksta-saprasanas-memorandu-kiberdrosibas-joma-ko-tas-paredz>

79. Latvijas karavīri sāk Ukrainas karavīru apmācību, 14/03/2016. URL: http://www.sargs.lv/Zinas/Dienesta_gaita/2016/03/14-01.aspx#lastcomment

80. Lithuania declares state of emergency, decided to ask NATO to invoke Article 4 *delfi.lt* URL: <https://www.delfi.lt/en/politics/lithuania-declares-state-of-emergency-decided-to-ask-nato-to-invoke-article-4-89541399>

81. Lithuania launches the largest recovery programme in Ukraine to support rehabilitation of veterans. URL: <https://lithuania.lt/future-of-ukraine/lithuania->

launches-the-largest-recovery-programme-in-ukraine-to-support-rehabilitation-of-veterans/

82. Lithuanian military instructors left for the UK as the Ukrainian troop training cycle 2023 begins. *kariuomene.lt*.

URL: <https://kariuomene.lt/en/newsevents/lithuanian-military-instructors-left-for-the-uk-as-the-ukrainian-troop-training-cycle-2023-begins/25118>

83. Lithuanian MPs call for granting Ukraine EU candidate status as a sign of moral support.

URL: https://www.baltictimes.com/lithuanian_mps_call_for_granting_ukraine_eu_candidate_status_as_a_sign_of_moral_support/

84. Malyasov Dylan, Estonian-made drones help Ukrainian troops in various missions URL: <https://defence-blog.com/milrem-robotics-themis-ugvs-ukraine-conflict/>

85. Manue R. Estonia to Send Additional Military Aid to Ukraine, The Defense Post, 11 October, 2022. URL: <https://www.thedefensepost.com/2022/10/11/estonia-military-aid-ukraine/>

86. Mukhina Olena Latvia to supply Ukraine with all its helicopters. *euromaidanpress.com*. URL: <https://euromaidanpress.com/2023/06/21/latvia-to-supply-ukraine-with-all-its-helicopters/>

87. Mukhina Olena Ukraine to receive NASAMS air defense systems from Lithuania in September 2023. *euromaidanpress.com*.

URL: <https://euromaidanpress.com/2023/08/23/ukraine-to-receive-nasams-air-defense-systems-from-lithuania-in-september-2023/?swcfpc=1>

88. NATO Air Policing. *nato.int*.

URL: https://www.nato.int/cps/is/natohq/topics_132685.htm?selectedLocale=en

89. NATO Response Force. *nato.int*.

URL: https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49755.htm

90. NATO's military presence in the east of the Alliance. *nato.int*.

URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_136388.htm

91. Now: The World Latvian Economics and Innovation Forum.

URL: <https://3seaseurope.com/now-the-world-latvian-economics-and-innovation-forum/>

92. Pevkur in Kyiv: Estonia to send Ukraine artillery ammunition and other military aid worth 20 million euros. *kaitseministeerium.ee*.

URL: <https://kaitseministeerium.ee/en/news/pevkur-kyiv-estonia-send-ukraine-artillery-ammunition-and-other-military-aid-worth-20-million>

93. Pillai Helmi Protecting Europe's critical infrastructure from Russian hybrid threats. *cer.eu*. URL: <https://www.cer.eu/publications/archive/policy-brief/2023/protecting-europes-critical-infrastructure-russian-hybrid>

94. Recovery and reconstruction of Ukraine.

URL: https://commission.europa.eu/topics/eu-solidarity-ukraine/eu-assistance-ukraine/recovery-and-reconstruction-ukraine_en

95. Republic of Estonia Ministry of Foreign Affairs. Estonia is sending Ukraine ammunition and equipment, Republic of Estonia Ministry of Foreign Affairs, *kaitseministeerium.ee*. URL: <https://www.kaitseministeerium.ee/en/news/estonia-sending-ukraine-ammunition-and-equipment>

96. Resolution on the aggression of Russia and Belarus against Ukraine. 24 February 2022 No XIV-930 Seimas of the Republic of Lithuania

URL: https://www.lrs.lt/sip/getFile3?p_fid=44603

97. Rīga approves 500,000 euro assistance to Ukraine *lsm.lv*.

URL: <https://eng.lsm.lv/article/politics/politics/riga-approves-500000-euro-assistance-to-ukraine.a445224/>

98. The EU's Eleventh Sanctions Package against Russia. *Global Sanctions and Export Controls Blog*. URL: <https://sanctionsnews.bakermckenzie.com/the-eus-eleventh-sanctions-package-against-russia/>

99. The Kyiv Independent. Estonia, Latvia, Lithuania call on EU to establish special tribunal for Russian crimes, 17 October, 2022. URL: <https://kyivindependent.com/news-feed/estonia-latvia-lithuania-call-on-eu-to-establish-special-tribunal-for-russian-crimes>

100. The second stage of the fence on the border with Russia has been completed in Estonia. *baltics.news*. URL: <https://baltics.news/2023/12/13/the-second-stage-of-the-fence-on-the-border-with-russia-has-been-completed-in-estonia/>

101. The state will support Ukrainian businesses emerging in Lithuania. *l24.lt*. URL: <https://l24.lt/en/economy/item/376475-the-state-will-support-ukrainian-businesses-emerging-in-lithuania>

102. Training CCDCOE URL: <https://ccdcoe.org/training/>

103. Treisman R. Lithuania designates Russia as a terrorist country, a global first *npr.org*. URL: <https://www.npr.org/2022/05/10/1097911440/lithuania-russia-terrorism-genocide-ukraine>

104. Tril Maria Latvia announces new aid package to Ukraine, including anti-aircraft guns, tactical unmanned surveillance systems *euromaidanpress.com*. URL: <https://euromaidanpress.com/2024/04/30/latvia-announces-new-aid-package-to-ukraine-including-anti-aircraft-guns-tactical-unmanned-surveillance-systems/>

105. U.S. Approves Third Party Transfer of Stinger, Javelin Missiles from Baltic States to Ukraine. *defensedaily.com* URL: <https://www.defensedaily.com/u-s-approves-third-party-transfer-of-stinger-javelin-missiles-from-baltic-states-to-ukraine/international/>

106. Ukraine Refugee Situation. Operational Data Portal. URL: <https://data.unhcr.org/en/situations/ukraine>

107. Ukraine Support Tracker Map. A Database of Military, Financial and Humanitarian Aid to Ukraine URL: <https://www.ifw-kiel.de/topics/war-against-ukraine/ukraine-support-tracker/>

108. Ukraine. Macro-financial assistance+ *ec.europa.eu*. URL: https://economy-finance.ec.europa.eu/international-economic-relations/candidate-and-neighbouring-countries/neighbouring-countries-eu/neighbourhood-countries/ukraine_en

109. Vaišvilaitė-Braziulienė Justina More than 3,300 shelters set up within a year. *delfi.lt* URL: <https://www.delfi.lt/en/politics/more-than-3-300-shelters-set-up-within-a-year-bilotaite-95911667>